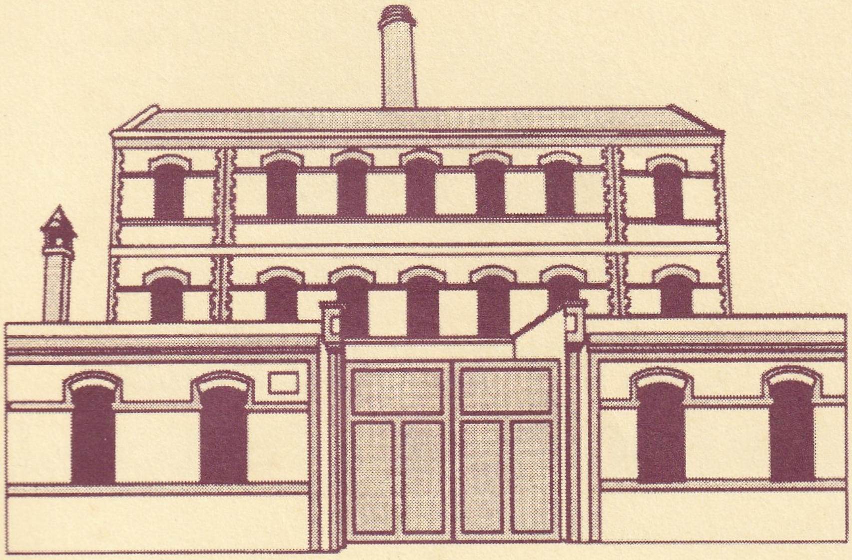

ESTUDIS

JOAQUIM LLOVET
Les parentes pobres d'Antoni Puigblanch

XAVIER ALARCON i CAMPDEPADRÓS
Les imatges dels apòstols de la basílica de Santa Maria de Mataró. Recerca documental

NICOLAU GUANYABENS i CALVET
L'aportació del músic i compositor Agustí Coll i Agulló (1873-1944)

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

FULLS/87

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, gener 2007

FULLS/87

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, gener 2007

TAULA

- EDITORIAL 1
- ACTUALITAT 3
- ESTUDIS

LES PARENTES POBRES D'ANTONI PUIGBLANCH
Joaquim Llovet 7

LES IMATGES DELS APÒSTOLS DE LA BASÍLICA DE SANTA MARIA DE MATARÓ. RECERCA DOCUMENTAL
Xavier Alarcon i Campdepadrós 11

L'APORTACIÓ DEL MÚSIC I COMPOSITOR AGUSTÍ COLL I AGULLÓ (1873-1944)
Nicolau Guanyabens i Calvet 23

- DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA 48

Portada: Esquema dels edificis de la indústria SA Fàbregas i de Caralt. Extret dels fulls editats pel col·lectiu «Salvem can Fàbregas i de Caralt».

Prohibida la reproducció dels textos i de les il·lustracions sense esmentar la procedència.

Edita: **MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA**
Centre d'Estudis Locals de Mataró.
Director: Manuel Salicrú i Puig.
Beata Maria, 3
Tel. 93 790 15 28 (Parròquia de Santa Maria)
www.masmm.org

Composició i impressió:
Copisteria Castellà. c/ Pujol, 40 - 08301 MATARÓ

Dipòsit Legal: B-15.257-1978 *ISSN* 0212-9248

L'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria no es responsabilitza necessàriament de l'opinió que expressen els articles signats.

Amb la col·laboració de

Ajuntament de Mataró
Patronat Municipal de Cultura

Generalitat de Catalunya
Direcció General de Promoció Cultural
Promoció de la Premsa

EDITORIAL

SALVEM CAN FÀBREGAS I DE CARALT

Només fa un any que manifestàvem la nostra posició contrària a l'enderrocament d'un casal del segle XVIII, can Sisternes, protegit pel Pla Especial del Catàleg en el seu grau màxim.

Ara, novament, hem de fer constar la nostra oposició a l'enderrocament dels edificis de l'antiga indústria SA Fàbregas i de Caralt, també protegits amb la màxima categoria en el Pla Especial del Catàleg, i descatalogats pel Consell Municipal del Patrimoni Arquitectònic.

A més, considerem la descatalogació com a fet molt greu, ja que s'ha fet per motius econòmics, totalment aliens a la seva categoria arquitectònica.

El primer Catàleg del Patrimoni Arquitectònic, elevat després a la categoria de Pla Especial, va ferse a partir del consens d'un grup de persones i professionals convocats per tal de fer la catalogació.

Partint de la base que Mataró no és una ciutat monumental, i considerant que, a més d'incloure els edificis amb valor arquitectònic, havia de recollir també la memòria històrica de la ciutat, el primer catàleg va incorporar tota una sèrie d'edificis i elements que, en conjunt, eren descriptius de les diferents èpoques de la ciutat.

Aquest primer catàleg, però, no va pas assolir els seus objectius, ja que, al marge de les seves especificacions, s'enderrocaren can Baró, a la Riera, can Palauet, de propietat municipal, al carrer d'en Palau, el conjunt de l'Ateneu, a la Riera, cantonada amb el carrer de Bonaire... La llista podria ser més llarga.

I a partir d'aquí, per tal de resoldre el despropòsit d'un catàleg que incloïa elements enderrocats i, per tant, inexistents, vingué el segon catàleg.

Va ser redactat pels arquitectes Agàpit Borràs i Mariona Gallifa, que guanyaren el concurs convocat a l'efecte per l'Ajuntament de Mataró, i que s'aprovà l'any 1991.

Els dos arquitectes esmentats confeccionaren el nou catàleg a partir de les mateixes premisses del primer, i hi incorporaren tant els edificis de vàlua arquitectònica, com els edificis, conjunts i elements definidors de la memòria històrica.

En aquest context, partint sempre del fet que Mataró no és una ciutat monumental, no és possible d'individualitzar tots i cadascun dels edificis, conjunts i elements catalogats, perquè sempre han de contemplar-se globalment, perquè representen memòria històrica.

I en el moment que s'entra en la individualització, el catàleg perd tot el seu sentit. I, fins i tot, és molt fàcil que algun professional de reconeguda vàlua, pugui afirmar que algun dels elements catalogats no té categoria de ser-ho.

I, a partir d'aquí, també és molt fàcil que el Consell Municipal del Patrimoni Arquitectònic, compost per representants de partits polítics i d'institucions i associacions culturals, a més de persones designades pels seus coneixements, prengui la decisió de descatalogar.

Aquest és el cas de la descatalogació de can Fàbregas i de Caralt.

Els edificis de can Fàbregas i de Caralt foren construïts a partir del 1879 per la indústria Farinera Mataronesa i després es convertiren en la fàbrica de paper Fàbregas i de Caralt, activa fins als anys setanta del segle passat. Són descriptius dels edificis fabrils construïts a la segona meitat del segle XIX, quan Mataró s'incorporà a la revolució industrial, i són memòria històrica de l'època. I resten a la ciutat molt pocs edificis d'aquell moment.

L'Equip del Museu Arxiu de Santa Maria considera que el Pla Especial del Catàleg vigent s'ha de complir amb totes les seves conseqüències. I que no és vàlida –per legal que sigui– cap descatalogació individualitzada.

Per això s'adhereix a la campanya «Salvem Can Fàbregas i de Caralt».

MN. NARCÍS PAGÈS I RAMIRO, *IN MEMORIAM*

Mossèn Narcís Pagès va arribar a Mataró pel novembre de 1946. Nascut a Quart, prop de Girona, el 1908, i ordenat prevere el 1931, havia estat fins aleshores rector de la parròquia de Mosqueroles, al Montseny.

Venia a Mataró com a organista i mestre de capella de Santa Maria, i per ocupar, a més, la direcció de l'Acadèmia Musical Mariana, entitat coral existent aleshores al Foment Mataroní, Centre parroquial de Santa Maria. A part de tot això, fou designat capellà de l'Asil de monges germanetes dels pobres, i per això residia a l'Esplanada, a la casa del capellà d'aquella institució.

A Santa Maria, s'incorporà també a la comunitat de preveres, originada al segle XVII, de la qual fou el darrer representant.

Com a organista, participava en tots els actes litúrgics que es feien aleshores a Santa Maria, i com a mestre de capella dirigia la capella de música de Santa Maria, que amb els seus cants, gregorians o polifònics, dignificava els actes principals.

Durant els anys quaranta i cinquanta del passat segle, l'Acadèmia Musical Mariana, del Foment, que ell dirigia, era una coral important, que a més tenia cura de l'execució de la *Missa de les Santes*, el 27 de juliol.

Mossèn Narcís Pagès era un intel·lectual. De seguida contactà amb el grup del periòdic *Mataró*, en l'única època que no va estar vinculat al «régimen», a la Impremta Minerva, format pels senyors Antoni Marfà, August Ribas i Jaume Llavina, entre d'altres, i els aleshores molt joves Joaquim Llovet, Antoni Comas, Santiago Martínez, i molts més, que es reunien cada migdia a l'esmentada impremta.

El pas del temps, durant els anys seixanta, portà a la pràctica desaparició de la capella de música i de l'Acadèmia Musical Mariana. Mossèn Narcís Pagès continuà, però, la feina d'organista, i tingué cura de dirigir la interpretació de la *Missa de les Santes*, a càrrec d'un grup coral que cada any es formava a l'efecte.

Jo mateix vaig conèixer mossèn Narcís Pagès des de molt petit. Fins i tot, recordo d'haver anat a Mosqueroles, en una excursió de l'Acadèmia, per tal de saludar-lo, i jo només tenia cinc anys.

Després, amb un grup de nens, vaig participar en unes classes de solfeig que ell impartia, als migdies d'estiu, al Foment. Tot i que no sóc persona entesa en música, mossèn Narcís em va ensenyar les poques coses que conec.

Mossèn Narcís Pagès.
MASMM. Arxiu d'Imatges.

En la segona meitat de la dècada dels anys cinquanta, fins a la meva anada als campaments de les Milícies Universitàries, vaig formar part de la coral, molt heterogènia, en la qual participaven també tots els meus amics del grup de la Coma, que, sota la seva direcció, interpretava la *Missa de les Santes*. En tinc molt bon record, tant dels assajos, als vespres, des del mes de juny, al Foment, com de les interpretacions.

La meva relació amb mossèn Narcís continuà a partir del 1974, quan reiniciàrem el Museu Arxiu. Sempre col·laborà amb nosaltres. Fins i tot, l'any 1981, quan es retirà a la residència de Sant Josep Oriol, a Barcelona, ens cedí la seva biblioteca i alguns mobles.

Mossèn Narcís Pagès era molt crític. Deia sempre el que pensava, moltes vegades, fins i tot, de manera massa directa. Això li portà tot un seguit de malentesos i, potser, alguna enemistat.

Finalment, i a manera d'homenatge, cal dir que si avui, el 27 de juliol s'interpreta a Santa Maria la *Missa de les Santes*, és gràcies a ell, que mantingué la interpretació en moments crítics i de gran incomprensió, i així ha pogut arribar als nostres dies.

Mossèn Narcís Pagès morí a Barcelona el dia 15 de desembre de 2006, a l'edat de 98 anys. Que descansi en pau.

Manel Salicrú i Puig
President-director del Museu Arxiu de Santa Maria

EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES EN EL RECINTE DE LA NAU DE LA BASÍLICA DE SANTA MARIA

D'acord amb les especificacions del Pla director de les obres de restauració de la basílica de Santa Maria, aprovat per la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona el 5 de novembre de 2001, de manera conjunta, el Patronat Municipal de Cultura - Àrea d'Intervenció Arqueològica de Mataró i el Museu Arxiu de Santa Maria, han programat l'execució de cinc cales en la nau de Santa Maria. Es realitzaran a partir del proper mes de febrer.

Les prospeccions intentaran de situar els fonaments de l'antiga església gòtica, anterior a l'actual, documentada i descrita en un memorial del segle XVII, i restes de les edificacions anteriors, primera església romànica o preromànica, només documentada, de la possible església paleocristiana, i del també possible temple romà d'Iluro.

És previst que les cinc cales es facin en la situació que indica el plànol adjunt.

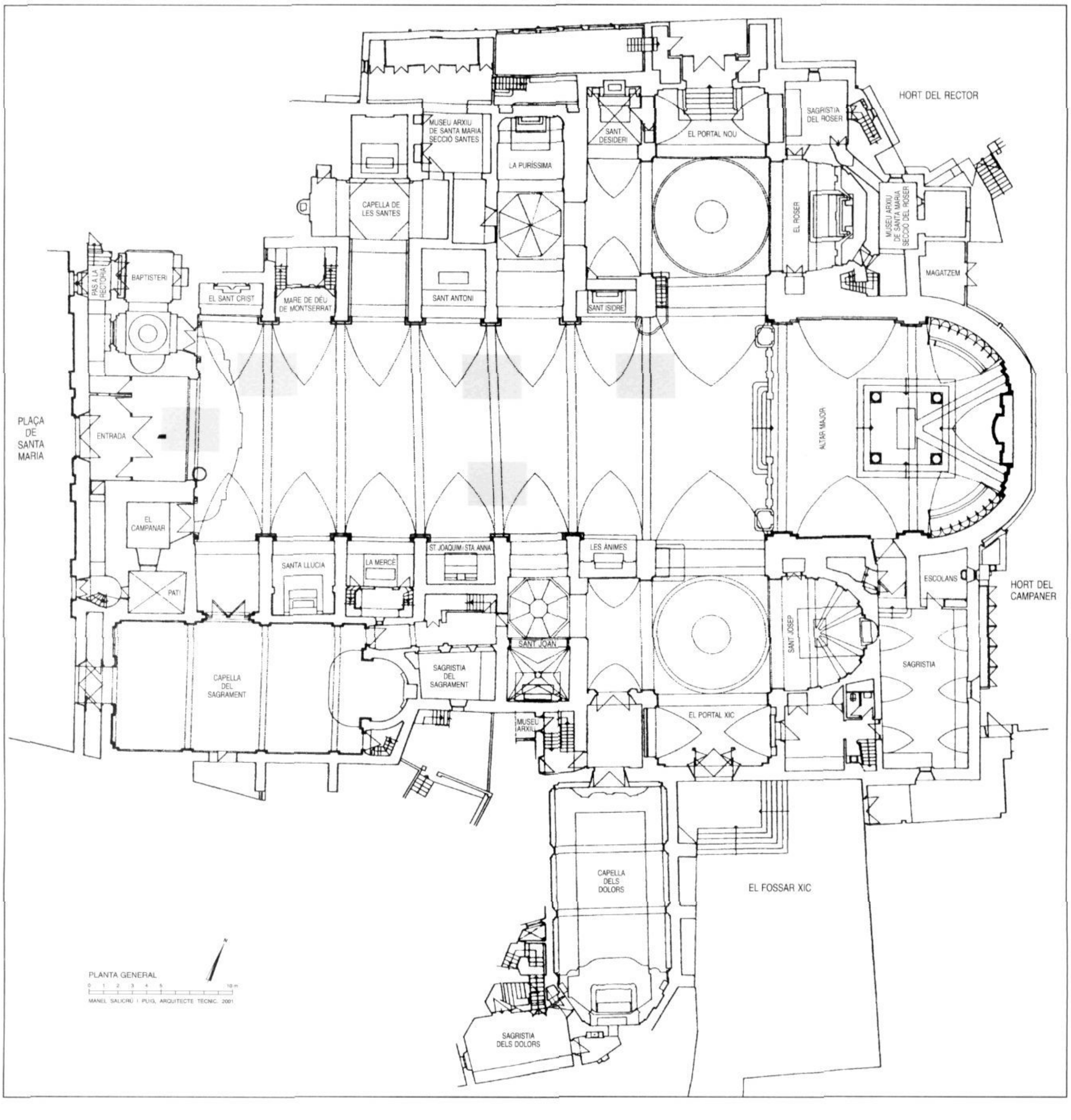

XXIII SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS

Tingué lloc el dissabte dia 2 de novembre de 2006, a l'estatge del Museu Arxiu.

S'hi presentaren les següents comunicacions:

«La presència de la història i del patrimoni vilassarenc a Internet. El Centre d'Estudis Vilassarencs, una aposta per la difusió», per Joan Iglesias Romaguera, Ramon Iglesias Romaguera i Alexis Serrano Méndez.

Visió de la sala polivalent del Museu Arxiu durant l'acte. Fotografia Marta Teixidó. MASMM. Arxiu d'Imatges.

«Inventari de la col·lecció de figures de pessebre de l'Associació de Pessebristes de Mataró», per Jordi Montlló Bolart i Albert Dresaire Gaudí.

«Josep Fradera i Soler. Un home de saber fer i saber estar», per Josep Puig i Pla.

«Noves dades sobre els bombardeigs al Maresme durant la Guerra Civil (1936-1939). Notícia sobre dues víctimes de bombardeigs d'Arenys de Munt», per Josep Xaubet i Vilanova.

«El Frente de Juventudes de la Falange Tradicionalista y de las Jons i els joves treballadors de la cooperativa del Forn del Vidre», per Margarida Colomer i Rovira.

«Estudi de la repressió a Calella (1936-1938)», per Jordi Amat i Teixidó.

«El sis d'octubre de 1934 a Arenys de Munt», per Agustí Barrera i Puigví.

«Personatges de Sant Vicenç de Montalt (2)», per Antoni Buch i Esteban.

«Pompeu Fabra: Les seves relacions amb Mataró», per Anna Comas i Valls.

«Josep Subiñà i Martí: 125 anys de l'alcaldia de Mataró (1881-1883)», per Enric Subiñà i Coll.

«La Reinaxença a Mataró: El col·legi Valldemia», per Jaume Vellvehí i Altimira.

«En record del 150è aniversari del col·legi Valldemia», per Antoni Llamas i Mantero.

«El primer projecte educatiu del col·legi Valldemia», per Montserrat Gurrera i Lluch.

«Notícies inèdites o poc conegudes sobre les Santes», per Antoni Martí i Coll.

«Les almadraves de Vilassar de Mar, un exemple de mutualisme mariner», per Alexis Serrano Méndez.

Josep M. Roqué llegint la seva comunicació. Fotografia Joan Castellà. MASMM. Arxiu d'Imatges.

«Conflictes bèl·lics i llurs conseqüències. Alguns exemples d'Òrrius», per Josep M. Roqué i Margenat.

«Les xarxes de sociabilitat dels immigrants francesos a la comarca del Maresme durant el segle XVII», per Alexandra Capdevila Muntadas.

«Les portades gòtiques del baix Maresme: tipologia, característiques i referents», per Joaquim Graupera i Graupera.

«Alarona, l'etapa fosca (segles VII al X)», per Joan Bonamusa i Roura.

«La vil·la romana de les Pèrgoles (Premià de Dalt, el Maresme) I», per Ramon Coll i Monteagudo, Fernando Cazorla Carrera, Marta Prevosti Monclús i Jordi Montlló Bolart.

«Ceràmiques grolleres de cuina tardoromanes de la vil·la dels Caputxins (Mataró)», per Ramon Járrega Domínguez i Joan Francesc Clariana Roig.

«Les àmfores ibèriques de Can Jordi (Sant Vicenç de Montalt)», per Ramon Bruguera Riera.

El Museu Arxiu, amb la col·laboració del Patronat de Cultura, editarà les comunicacions presentades, coincidint amb la *XXIV Sessió d'Estudis*, que tindrà lloc aquest any 2007.

EL PARE JOAN FLORENSA, ACCÈSSIT AL *PREMI ILURO 2006*

El jurat qualificador del Premi Iluro corresponent al passat any 2006, l'atorgà en qualitat d'accèssit al treball *P. Jacint Feliu i Utzet (1787-1867), protagonista de la restauració de l'Escola Pia a Espanya*, presentat per l'historiador escolapi pare Joan Florensa.

El pare Florensa és col·laborador habitual del Museu Arxiu i, per això, el seu Equip el felicita molt afectuosament.

Com a complement de l'article sobre el testament d'Antoni Puigblanch, publicat en l'anterior edició de *FULLS/85*, el nostre col·laborador ens explica avui com es va fer, l'any 1855, el repartiment del sobrant acumulat de la pensió que cobrava Bru Puigblanch, com a hereu del seu germà Antoni, entre les seves parentes pobres.

LES PARENTES POBRES D'ANTONI PUIGBLANCH

Àngel Fàbregas i Blanch va publicar, l'any 1996, un exhaustiu treball sobre l'entorn familiar d'Antoni Puigblanch (1775-1840), el polèmic mataroní, filòleg, polític liberal, exiliat a Londres, on moriria. Aquest estudi era el fruit d'una recerca feta bàsicament sobre els registres de baptismes, núpcies i òbits de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria, i d'altres arxius. Fàbregas deixà ben establert l'entorn familiar d'Antoni Puigblanch, tant per la part de pare com de mare, i remarcà els seus vincles amb famílies col·laterals, com els Isern, els Buñol, els Viada.[1]

Ací, ens proposem de donar a conèixer una altra faceta de l'entorn familiar de Puigblanch: la de les seves parentes pobres que hi havia a Mataró l'any 1855, quan hi va morir el seu germà Bru. Aquest germà, com ja se sap, es trobava feia anys en un estat de debilitat mental, a cura d'una família, en la casa paterna al Camí Ral (ara, núm. 270, actualment reformada).

En el seu testament, l'any 1840 –que vàrem publicar al núm. 85 de *FULLS*–, Puigblanch disposà, entre altres coses, que les 50 lliures esterlines anuals que rebia del govern anglès, per cessió i a títol de gratificació de les germanes Anna i Joana Gibert de Barcelona, es destinessin, amb el producte dels seus béns, al manteniment del seu germà Bru. En el mateix acte, encarrega el seu compliment al mataroní Eduard Serra, que nomena marmessor i administrador seu i, a més, fa els hereus successius de Serra perpetus administradors de les 50 lliures esterlines i d'allò que s'ingressés durant la vida del seu germà. Finalment, disposà que a la mort de Bru, es repartís el sobrant d'aquestes quantitats entre les seves parentes pobres, en la forma que ho disposessin les primeres autoritats locals, és a dir, l'alcalde de Mataró i el rector de Santa Maria.[2]

També ja vàrem dir que Puigblanch no cobrava pas directament del govern anglès la susdita pensió, sinó que les 50 lliures es deduïen de les 200 lliures anuals que rebien d'aquell govern les germanes Anna i Joana Gibert, filles de Mataró, però en aquells moments residents a Barcelona. Aquestes germanes havien fet cessió a Puigblanch d'una part de la pensió, a títol de gratificació, possiblement per la intervenció que el mataroní hauria tingut en la seva sol·licitud davant d'aquell govern.

Bru Puig i Blanch va morir l'any 1855, sense testar. Va arribar, doncs, el moment de posar a la pràctica les disposicions testamentàries del seu germà Antoni, entre les quals la distribució que havia manat de fer, entre les parentes pobres, del sobrant que, a la mort del seu germà, hi pogués haver d'aquelles 50 lliures esterlines anuals a què ens hem referit anteriorment.

Abans que tot, per efectuar el repartiment, calgué determinar quines eren les parentes d'Antoni Puigblanch pobres, necessitades, amb dret a cobrar.

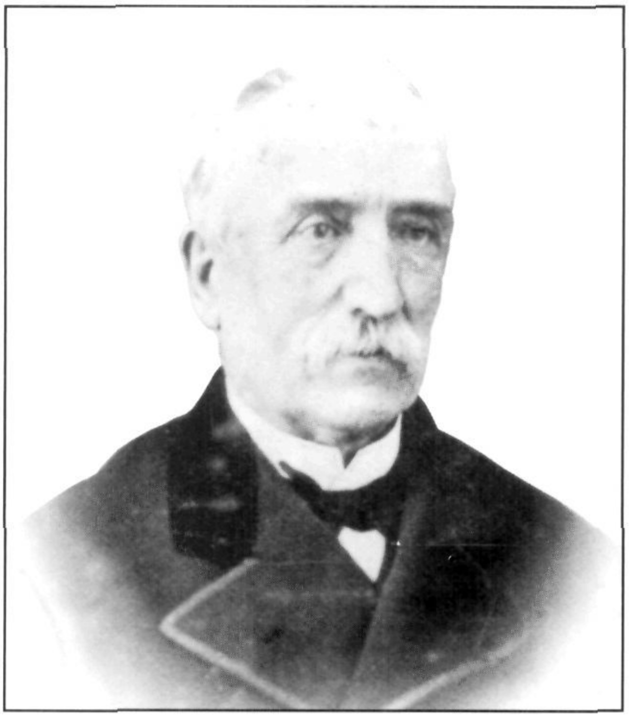

Pompeu Serra i Carbonell (1807-1893).
(Arxiu Municipal de Mataró).

Jaume Isern i Colomer (1798-1880).
(Anònim. Pintura s/tela. Museu de Mataró, núm. 5264).

A aquest efecte, prèvia la publicació d'avisos en la premsa de Barcelona, el 5 d'octubre de 1855, en presència de l'alcalde accidental de la ciutat, Miquel Tosquelles, i de l'ecònom de Santa Maria, Miquel Tuñí, juntament amb els lletrats Melcior de Palau i Josep Boter, en qualitat de consultors, se celebrà en una aula de les Escoles Pies de Santa Anna una reunió preparatòria amb els marits de les possibles candidates, obrant també en representació d'altres parentes. L'acte s'acabà escollint una comissió formada per set homes amb la finalitat d'abreujar i d'agilitar el repartiment.[3] També es feren elaborar uns arbres genealògics per comprovar el parentiu que al·legaven tenir totes les candidates amb la família Puigblanch.[4]

D'altra banda, sabem que l'alcalde accidental i l'ecònom de Santa Maria reberen de Pompeu Serra[5] l'import de 41.052 rals de billó, com a romanent existent en morir Bru Puigblanch, procedent, segons que llegim, «de la pensión anual de 50 libras esterlinas que éste percibía del Gobierno Inglés, por cesión de las Sras. Hermanas D. María y D. Juana Gibert, residentes en Barcelona». Així resultava d'un compte detallat que havia presentat el mateix Pompeu Serra, en qualitat de darrer administrador dels fons, com a hereu del seu pare, Eduard Serra, que els havia administrat anteriorment.[6]

Finalment, durant els dies de l'11 al 30 de novembre del mateix any, s'efectuà la distribució del llegat d'Antoni Puigblanch entre les seves parentes pobres. Així, en un plec-relació consten totes les persones que anaren signant rebuda de l'import amb què cadascuna havia estat afavorida. Com podem veure a l'apèndix, foren un total de cent vint-i-cinc beneficiàries. Remarquem que gairebé la totalitat no saberen signar –cosa corrent a l'època–, i hagueren de fer-ho per elles unes altres persones. També hi figuren relacionats els imports pagats a empleats municipals per diversos treballs, a uns altres per la confecció d'arbres genealògics, drets de la parroquial pel mateix concepte, honoraris del notari i dels lletrats Josep Boter i Melcior de Palau per les despeses derivades de la seva intervenció en la preparació del repartiment, viatges a Barcelona, anuncis en la premsa, i altres diligències que hagueren de realitzar, etc. Al final, signen l'alcalde accidental, Miquel Tosquelles, l'ecònom de Santa Maria, Miquel Tuñí, i el secretari municipal, Josep Francesc Sagalés.[7]

Tanmateix, bé que potser els fets que acabem de ressenyar només siguin una anècdota dins la complexa biografia d'Antoni Puigblanch, haurem de convenir que, malgrat trobar-se durant tants anys a fora del país, exiliat a Londres, el nostre home no degué mai oblidar la seva parentela de Mataró. Ho demostra el fet que a l'hora de testar es recordés del seu entorn familiar, i, precisament, del sector econòmicament més necessitat, i, encara, dintre d'aquest, de la part més dèbil del conjunt, com eren les dones.

Joaquim Llovet

NOTES

1.- Àngel Fàbregas i Blanch, «L'entorn familiar d'Antoni Puig i Blanch. Estudi genealògic», *FULLS/55*, del Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró 1996), pp. 7-18.

2.- La distribució d'aquest sobrant també l'esmenta incidentalment, d'una manera confusa, Carles Pi Sunyer en un article sobre el conegut poema "Lo temple de la gloria", que alguns atribueixen a Puigblanch. Carles Pi Sunyer, «Montserrat "Lo temple de la Glòria"?», *Serra d'Or*, núm. 347 (octubre 1988), pp. 22-26.

3.- Arxiu Històric Comarcal de Mataró (=AHCM), Fons notarial, Matias Aparicio, manual de 1855, núm. 190 (protocolització de l'acta de la reunió, del 5 octubre 1855).

4.- Segons Jardí, aquests arbres genealògics encara es conservaven al seu temps a l'Arxiu municipal de la nostra ciutat. Enric Jardí, *Antoni Puigblanch. Els precedents de la Renaixença* (Barcelona 1960), p. 23.

5.- Pompeu Serra i Carbonell (1807-1893), fill d'Eduard Serra, esdevingué tota una personalitat a Mataró. Alcalde de la ciutat (1865-1866), diputat provincial pel districte a diversos anys, fundador de la Caixa d'Estalvis de Mataró (1863).

Pompeu Serra, com a hereu del seu pare, i Jaume Isern s'adjudicaren les dues cases del carrer de Sant Pelegrí que els havia llegat Puigblanch. Només que per evitar problemes de partició, Serra comprà a Isern la seva meitat indivisa de les dues finques (AHCM, Fons notarial, Matias Aparicio, 5 febrer 1856).

6.- AHCM, Fons notarial, Matias Aparicio, 18 novembre 1855, núm. 217. Noteu que, per inèrcia documental, Bru Puigblanch apareix en la liquidació com a beneficiari de la pensió del Govern anglès.

7.- AHCM, Fons notarial, Matias Aparicio, 9 gener 1856.

– APÈNDIX –

Repartiment per disposició testamentària d'Antoni Puigblanch, entre les seves parentes pobres, del sobrant a la mort del seu germà Bru, de les 50 lliures esterlines anuals que cobrava, per cessió que li havien fet les germanes Anna i Joana Baptista Gibert de Barcelona.

Beneficiàries	Rals
Joaquima Puig i Alafont	600
Francesca Bassas y Blanch	600
Rita Bassas i Viladevall	600
Teresa Gou i Puig	400
Josefa Tapias i Gou	400
Rosa Segur i Blanch	400
Teresa Blanch	400
Dolors Fàbregas i Blanch	400
Gertrudis Marquès i Blanch	400
Concepció Riera Lloberas	400
Maria Alafont, vídua	400
Carme Alafont	400
Semproniana Alafont	400
Marianna Blanch	400
Francesca Bosch i Blanch	400
Dolors Bosch i Blanch	400
Margarida Bassas i Roca	400
Teresa Bassas Bonach	400
Teresa Puig i Pons	400
Francesca Gou i Puig	400
Joana Guimat i Blanch	400
Llorença Guimat i Blanch	400
Sebastiana Blanch i Fabré	400

Beneficiàries	Rals
Rosa Agell i Puig	400
Maria Carrera i Tarés	400
Ramona Carreras i Camps	400
Rita Buñol i Rovira	400
Manuela Llavina i Fabrés	400
Juliana Buñol	400
Antònia Estol	400
Eulàlia Blanch	400
Paula Buñol	400
Gertrudis Buñol	400
Cecília Riera i Lloberas	400
Francesca Segú i Blanch	400
Maria Segú i Blanch	400
Anna Blanch i Tamareu	400
Marguerida Blanch i Tamareu	400
Josefa Tarragó	400
Teresa Simon i Masferrer	400
Catalina Simon i Coll	400
Francesca Pou i Calls	400
Ramona Torras de Doria	400
Joaquima Torras i Suriñach	400
Virgínia Torras i Suriñach	400
Ana Maria Martí i Massip	400

Beneficiàries	Rals
Josefa Maseras Sivilla	400
Francesca Graciós i Bosch Vda.	400
Josefa Bosch i Artigas	400
Rosa Sala Vda Tarragó	400
Teresa Pou de Torras	400
Josefa Ponsa	280
Clotilde Tarragó	280
Mariagna Tarragó de Solà	280
Joaquima Tarragó de Esteva	280
Maria Tarragó de Esteva	280
Veneranda Tarragó	280
Teresa Tarragó i Surell	280
Gertrudis Tarragó i Surell	280
Carme Lessus de Vayletó	280
Teresa Calls	280
Dolors Pou i Calls	280
Rita Masferrer de Bordoy	280
Magdalena Pujol	280
Josefa Giradau i Pujol	280
Rosa Pujol	280
Teresa Martí	280
Anna Martí i Viza	280
Isabel Martí i Viza	280
Joaquima Martí i Bot	280
Esperança Martí i Llinàs	280
Rosa Martí de Oliveras	280
Rita Massip Martí	280
Dolores Casanovas de Pons	280
Narcisa Casanovas de Casals	280
Francesca Casanovas i Feliu	280
Joaquima Casanovas de Majó	280
Rosa Surell i Blanch	280
Francesca Catà de Giral	280
Feliciana Catà de Sadurní	280
Josefa Maseras de Pou	280
Francesca Martí i Viza	280
Mariàngela Tarragó i Sala	280
Francesca Tarragó i Sala	280
Concepció Font de Gual	280
Concepció Roura i Font	280
Maria Sans i Blanch	280
Semproniana Sans i Blanch	400
Eulàlia Fontanills Vda Batista	180
Anna M. Piñó Vda de Sala	180
Francesca Maspons i Vidal	180
Clara Lloberas Vda de Gual	180
Francesca Viada i Saurí	180
Eulàlia Viada Vda de Rosell	180
Semproniana Sirés Vda de Riera	180

Beneficiàries	Rals
Teresa Sirés	180
Teresa Sala i Piñó	180
Bonaventura Ferrer i Rigall	140
Isabel Margenat de Baset	140
Josefa Blanch de Julià	180
Cecília Blanch i Cort	180
Dolores Blanch i Cort	180
Semproniana Simon i Surroca	180
Joana Maspons i Blanch	180
Antònia Puig	180
Margarida Puig i Julià	180
Antònia Graciós i Rafart	180
Teresa Daniel i Fontanilles	300
Eulàlia Daniel i Fontanilles	180
Conceepció Daniel i Fontanilles	180
Caterina Boté i Cot	180
Caterina Boté (filla)	140
Josefa Boté i Cot	149
Francesca Costas c/Gabriel Puig	180
Isabel Bosch i Artigas	140
Antònia Lladó i Bosch	140
Esperança Lladó i Bosch	140
Dolors Dotres i Poch	140
Rosa Viada	140
Marianna Coll i Puig	180
Maria Rosa Blanch	180
Anna Maria Massip	140
Manuela Surell	140
Rosa Artigas	140
Teresa Riera	160

Despeses, honoraris, etc.

Dependents Ajuntament (treballs)	70
G. Maspons (arbres genealògics)	240
Magí Pujol (arbres genealògics)	400
Josep Boter i Melcior Palau, advocats (honoraris, despeses, viatges i altres)	1.300
Rector Santa Maria (drets arbres genealògics)	400
Miquel Tosquellas, regidor i Miquel Tuñí, ecònom (diversos)	671
Notari Maties Aparicio, per drets i suplerts	211
Total	41.052

(Arxiu Històric Comarcal de Mataró, Fons notarial Matias Aparicio, 9 gener 1856).

Sebastià Buget, un mataroní que havia fet fortuna a Cuba, en el seu testament va manar als seus hereus que construïssin unes imatges dels dotze apòstols i que les donessin a l'església de Santa Maria, per tal de ser col·locades en les columnes de la nau.

La petita història d'aquestes imatges és explicada tot seguit per Xavier Alarcon i Campdepadrós, membre de l'Equip del Museu Arxiu.

LES IMATGES DELS APÒSTOLS DE LA BASÍLICA DE SANTA MARIA DE MATARÓ. RECERCA DOCUMENTAL

El 8 de juny de 1801 va morir a la ciutat de l'Havana, a Cuba, Sebastià Buget i Rovira. Havia nascut a Mataró l'any 1752, fill de Sebastià Buget Puigferrer i Teresa Rovira, tots dos membres d'una nissaga de sabaters i espardenyers, arribant ell mateix a ser mestre sabater. Travessà l'Atlàntic, com molts altres mataronins que marxaren a Cuba, i s'establí a la ciutat de l'Havana com a comerciant, on el sorprengué la mort. Aquest relat no tindria més rellevància si no fos perquè, en el testament que deixà en poder de Cayetano Pontón, notari de l'Havana, el 29 d'abril de 1801, «entre otras de sus disposiciones mandó que se construyeran doce apostoles de madera, y que pintados se colocasen en las columnas de la citada parroquial iglesia de esta Ciudad [de Mataró]».[1]

El mateix any 1801, a l'altra banda de l'oceà, l'església de Santa Maria de Mataró estava enllestint les obres del presbiteri. L'altar major, encarregat l'any 1761 a Carles Moretó, es daurava i jaspiava. L'any 1793 es col·locava el grup escultòric de la Mare de Déu i les Santes, obra de l'escultor Salvador Gurri, Pere Pau Muntanya pintava a Barcelona la tercera de les quatre grans teles al·lusives a la vida i martiri de les Santes, i l'italià Josep Lucini decorava el sostre «del quart de taronja» de l'absis o presbiteri. Tot això està anotat amb cura en el llibre de Caixa de l'Administració de les Santes, i es feia sota l'atenta vigilància i supervisió de la Junta d'Obra de Santa Maria, presidida pel rector Francesch de Verneda.[2] Hem d'entendre que Sebastià Buget i Rovira, amb la deixa testamentària per fer les imatges dels apòstols, volia contribuir en les obres de decoració de l'església de Santa Maria.

En la reunió que es féu el 29 d'abril de 1802, es presentà davant la Junta d'Obra Sebastià Buget i Busqué, fill de Sebastià Buget i Rovira, el nostre home de l'Havana. Havia nascut a Mataró l'any 1775, i era el gran dels tres fills del matrimoni de Sebastià i d'Antònia Busqué. El seu pare, en el testament el nomena «albacea ÿ tenedor de bienes»,[3] juntament amb Pere Martí Arquer, i complia, per tant, la voluntat del seu difunt pare, tal i com quedà anotat en el Llibre de Resolucions de l'Obra:

> «Comparegué lo Sr Sebastià Buget, hereu de Sebastià Buget y havent presentat lo testament que feu son pare antes de morir en las Américas, se llegí la clausula en que disposa se facian dotze imatges de fusta representant los dotze apostols per collocarlos a quiscuna pilastra de la nau de la iglesia parroquial de Mataró, y después de varios debats tant sobre la grandaria de la figura, com sobre los artifices que havian de obrarlas se assolà que se farian dos modelos, y que exint estos conformes y aprobats per gent pràctica en lo art de escultura, se passaria avant tota la obra».[4]

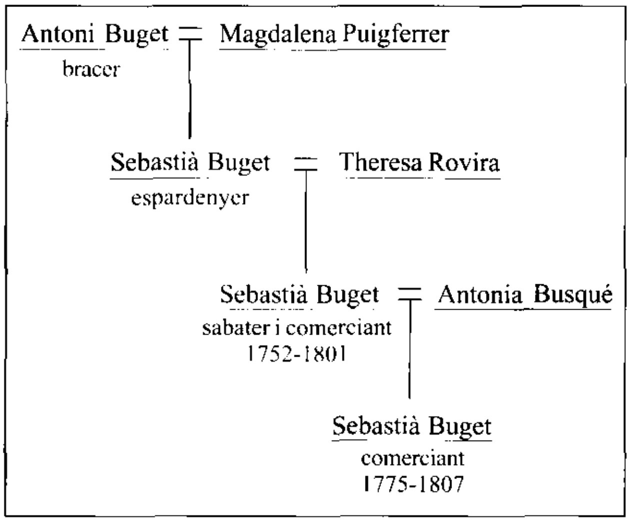

Genealogia de Sebastià Buget i Rovira.
Museu Arxiu de Santa Maria. Llibres sagramentals.

Després d'aquesta primera entesa entre la Junta d'Obra i Sebastià Buget i Busqué, aquest inicià els tràmits per a la construcció de les imatges i parlà amb Rafael Serra i Estrada, escultor, nascut a Barcelona, i habitant de Mataró.

Aquesta elecció no va ser pas casual. Primerament, perquè Rafael Serra era fill de Diego Serra, escultor de Berga, assignat l'any 1779 com a ajudant de Salvador Gurri en les obres de remodelació del retaule major.[5] Va establir-se a Mataró procedent de Barcelona, i treballà fins a l'any 1790; quedà anotat el seu nom en el llibre de Caixa de l'Administració de les Santes. I també perquè Rafael Serra estava casat amb Teresa Sala, tia de Cecília Arqué i Sala, la futura esposa de Sebastià Buget. Es coneixien i aviat serien família. No és estrany, doncs, que fos Rafael Serra el primer escollit per esculpir les imatges dels apòstols, perquè no era pas un desconegut, ni per a Santa Maria, ni per a la família Buget. Així doncs, un cop tingué fets els models, comparegué amb Sebastià Buget i Busqué davant la Junta d'Obra en la reunió del 9 d'octubre de 1802:

> «Comparegué en la Junta lo Sr Sebastià Buget junt ab Rafel Serra escultor, y haventse lo modelo de un dels apostols, examinat per los SSrs Obrers, se enquantraren alguns defectes y entrant despues a disputar sobre la alsada que corresponia a la figura per rahó del puesto ahont avia de collocarse, se acordà que lo dit Rafel Serra junt ab lo Sr Francesch Planas [fuster de l'Obra] que se trobava present, tractassen del assumpto y consultassen ab un altre esculptor qual era la alsada corresponent a la figura dels apostols que havian de ferse y collocarse a las pilastras de la iglesia».[6]

El model presentat per Rafael Serra no agradà la Junta d'Obra i fou descartat. Per això, els obrers feren cridar Francesc Bover, escultor, nascut a Santa Maria de Corbera l'any 1769. Des del 1797 era tinent-director de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Barcelona, coneguda com la Llotja,[7] i de la mateixa manera que passà amb Salvador Gurri o Pere Pau Muntanya, el prestigi que els atorgava pertànyer a dita acadèmia va ser suficient aval per a la Junta d'Obra de Santa Maria, i comunicaren a Sebastià Buget la seva decisió:

> 25-X-1802
>
> «Fou cridat lo Sr Francesch Bover esculptor de Barcelona, y en atencio de haver resolt lo Sr Sebastià Buget de entregar als SSrs Obrers la quantitat de mil nou centas y trenta lliuras per cumplir la manda que son difunt pare dexà en son testament per la construccio de dotze apostols que se han de collocar en las pilastras de la present iglesia parroquial; se ajustà la dita obra dels dotze apostols ab dit Sr Francesch Bover escultor a doscentas cinquanta lliuras quiscuna figura junt ab la peaña o cartela corresponent, venint a càrrech de dit Bover lo encarnarla, pintarla, y dorar la cartela, es a dir llesta y posada a puesto la figura, y la Obra costejarà los ports. De tot lo que se ha acordat se formaria contracta, entregant mil lliuras lo die de la firma, suposada la entrega sobredita de Buget».[8]

Les dues parts es posaren d'acord a l'hora de formular l'encàrrec de les imatges a Francesc Bover, però sorgiren malentesos sobre la forma del pagament i la gestió dels diners. Sebastià Buget demanava que la Junta d'Obra s'impliqués en els costos de la construcció de les imatges, però aquesta al·legava que era incapaç d'assumir la petició per falta de recursos. Oferiren a Sebastià Buget la possibilitat d'invertir la partida de diners fins arribar a la quantitat necessària per a la construcció de les imatges o, com diuen textualment, «la posarian a negoci», però aparentment no l'acceptà. Aquest fet retardà l'inici de l'encàrrec i generà discussions entre la Junta d'Obra i Sebastià Buget i Busqué, anotades en el Llibre de Resolucions:

> 27-XII-1803
>
> «Se ha suscitat novament la espècie de la construcció de las imatges dels dotze apòstols que lo quondam Sebastià Buget dexà en testament, y sent la obligació del hereu la dita construcció, se ha comissionat al Dr Joan Simon perque manifestàs a dit hereu la sua obligació y que la Obra per ara no podia entrar en ajudarlo en res per assegurarse de la bondat de las figuras, per haverhi assumptos mes urgents que dita construcció.»

16-I-1804
«També han fet present los SSrs Francisco Lloberas y Miquel Vilardebó que se havian conferit ab lo Sr Sebastià Buget en Barcelona y que tractant sobre la construcció de las dotze imatges dels apòstols, dit Buget havia ofert entregar las dos mil lliuras que tenia destinadas per dit fi, a fi que se donàs principi a la obra, y que dits SSrs ly havian respost que entregant ell la partida, la posarian a negoci fins que haguessen guañat mil y cinch centas lliuras, y que a las horas existint la partida de tres mil y cinch centas se donaria mà a la obra, lo que han aprobat los demés SSrs obrers.»

5-II-1804
«Se llegí una carta del Sr Sebastià Buget habitant en Barcelona ab la que demana se obligui a la Obra y los Magnífics Obrers també en son particular per la construcció de las dotze imatges dels apòstols que dexà en testament son difunt pare Sebastià Buget, sens voler atendrer a la proposició que se ly havia feta de entregar las dos mil lliuras que té destinadas per posarlas a negoci fins a fer la quantitat de tres mil y cinch centas lliuras que costarian ditas imatges, y atès lo demés contingut de la carta, se ha resolt escriurer a dit Sr que quant vinga en Mataró se tractarà ab ell del assumpto.»

22-V-1804
«Ha comparegut lo Sr Sebastià Buget a qui se havia passat recado de antemano, y havent tractat sobre la construcció de las imatges dels dotze apòstols que déu fer en cumpliment de la manda feta per son difunt pare Sebastià Buget, ha dit Sebastià Buget que estava prompte en cumplir la voluntat de son pare, però antes de posarho en execució, per certs motius volia que los SSrs Obrers ly donassen paraula de que, una vegada collocadas las imatges a sos puestos, no poguessen traurerlas per jamay. A lo que los Magnífics Obrers han respost que la voluntat dels seus successors en dit empleo de Obrers no dependia de ells, y que axò sols podian prometrerho mentras ells ho serian. Ha adherit lo Sr Sebastià Buget a exa proposició reservantse la facultat de fer una protesta en lo dia de la entrega que en lo cas que los Obrers veniders volguessen traurer las ditas imatges de son puesto, o de la iglésia, haguessen estas de tornar en son poder per disposarne a son gust, y baix exa consicio ha promés desde luego fer fer un modelo y presentarlo a dits SSrs Obrers.»[9]

Aquests models van ser fets i presentats davant la Junta d'Obra per ser examinats. Va fer d'intermediari el pare Miquel Busqué, escolapi, oncle matern de Sebastià Buget, que fou provincial de l'Escola Pia i rector de Santa Anna del 1804 al 1807.[10]

21-VII-1804
«Se ha llegit una carta del Sr Sebastià Buget ab que avisà haver remés al Rt P Busqué, son oncle, dos modelos dels apòstols y que se ly responga per escrit lo que resolguian sobre lo particular, en vista de lo qual se ha resolt fer portar en lo archiu de la Obra los dits modelos per ferlos examinar per subjectes hàbils en la escultura.»

8-VIII-1804
«Se ha tractat dels modelos de barro presentats per lo Sr Sebastià Buget representant Sant Pere y Sant Joan evangelista, y en atenció de haver de passar en Barcelona lo Sr Francisco Lloberas, se ha resolt per major acert fer comisio a dit Sr per que los fasse portar a la Acadèmia de escultura de dita ciutat, a fi que los facultatius examinian si estan dits modelos ab las reglas del art, a qual fi se hy ha donat una carta en nom de la Junta dirigida al Sr Thomàs Solanes pintor y altre dels directors de dita Academia».[11]

Després d'aquesta última resolució, semblava que els tràmits de l'encàrrec de les imatges ja s'haurien enllestit, i només caldria esperar. Però la mort sobtada de Sebastià Buget i Busqué, el 3 de desembre de 1807, ho estroncà tot.

En el testament que deixà en poder de Desideri Torras i Golorons, notari de Mataró, fet només un mes abans i, com diu ell mateix, «detingut en lo llit de una malaltia corporal»,[12] Sebastià Buget disposà el necessari per al seu enterrament, nomenà hereus i marmessors i repartí els seus béns, però en cap moment es referí a les imatges dels apòstols. Les principals beneficiades, la seva vídua, Cecília Arqué Sala, i la seva mare, Antònia Buget, no es posaren d'acord entre elles respecte al repartiment de l'herència, i tampoc es posaren d'acord amb la Junta d'Obra de Santa Maria respecte al pagament de les imatges. Fruit d'aquest desacord, les dues parts s'enemistaren, l'encàrrec de les imatges dels apòstols s'anul·là, i d'en Francesc Bover no es tornà a saber mai més res.

Passaren anys fins que totes les parts implicades en l'encàrrec de les imatges es varen posar d'acord. La Junta d'Obra restablí les relacions amb Cecília Arqué, segons expliquen, «por medio de una transacción». El més segur és que Pere Martí Arqué, marmessor de Sebastià Buget i Rovira, parent de Cecília, i amb el temps futur obrer de Santa Maria, fes d'intermediari entre ella

i la Junta d'Obra, i gràcies a això es plantejà de nou fer l'encàrrec de les imatges:

29-V-1813
«Se ha tratado sobre la disposición testamentaria del quondam Sebastian Buget, de que se hace mencion la junta de 29 de 7bre de 1802 (fol. 2) y otras consecutivas y en atención de tener uno de los SSres Obreros noticia de estar terminadas las desavenencias entre la viuda del heredero de dicho Sebastián Buget y nosotros por medio de una transacción, se ha encargado al Rdo Dr Dn Pablo Sanmartí economo para que se confiriese con el Sr Pedro Martí, albazea de dicho Buget, a fin de poner en execución la pía disposición del difunto».[13]

Dos anys més tard d'haver-se reprès les negociacions, comparegué davant la Junta d'Obra Josep Arqué i Ros, pare de Cecília Arqué, i la Junta li encarregà que parlés amb Rafael Serra, el seu cunyat, per donar-li l'encàrrec. Curiosament, Rafael Serra torna a fer-se càrrec de les imatges dels apòstols tretze anys després que Sebastià Buget li demanés per primera vegada.

Tot el procés de l'execució de les imatges està perfectament anotat en el Llibre de Resolucions. Al llarg de les diverses reunions que la Junta d'Obra convocà durant els anys 1815 i 1816, s'anaven exposant i anotant en les actes els progressos de les imatges, actes que tot just reproduïm i de les quals no cal pas interpretació ni cap tipus de comentari:

22-VI-1815
«Ha comparecido, en virtud de un recado que se le pasó para asistir á la presente junta, el Sr Joseph Arquer suegro del difunto Sebastian Buget, á quien competia como á heredero de su padre Sebastian Buget, hacer construir doze imágenes representando los doze apóstoles para collocarlos en las pilastras de la iglesia Parroquial; de cuyo assumpto se havia tratado muchas veces (como es de ver en los foleos 2, 3, 4, 14, 16 y otros) y despues de algunos reparos hechos sobre el particular, se ha encargado dicho Sr Arquer mandar hacer un modelo por un cuñado suyo escultor Rafel Serra, a fin que siendo á gusto de los SSrs Obreros, se manden hacer las doze imagenes en cumplimiento de lo dispuesto por el dicho Sebastian Buget padre difunto.»

7-VII-1815
«Ha comparecido el Sr Pedro Marti albacea del quondam Sebastian Buget, y habiendo tratado de las imagenes de los apostoles que segun disposicion de dicho Sebastian Buget deven construirse para collocarlas en las pilastras de la Iglesia; ha dicho estávase haciendo el modelo de barro, y que aprobándose se daria mano á la obra.»

3-VIII-1815
«Ha comparecido el Sr Pedro Martí albacea del difunto Sebastian Buget, á quien se havia passado recado para que viese la prueba que se habia hecho en la iglesia colocando dos imágenes de nueve palmos y medio en dos de las pilastras de la misma. Se le dixo que el día antes habian comparecido Rafel Serra, y otro escultor, y que en vista de la colocación de dichas imagenes no podian menos que tener dies palmos cada uno de los apostoles lo que presenciaron los Srs obreros, y otros intelligentes que a la una fueron del mismo parecer. Sobre que habiendose instado á dicho Sr Martin albacea á que se diese mano á la obra, ha dicho que su tio Joseph Arquer quería consultar el testamento para ver, si havia de ser á expensas del heredero de Buget ó del total de sus bienes y en atencion que el Sr Joseph Nirella que tiene el testamento se halla ausente y se espera regresará en pocos dias, luego que llegue se consultará con el Dr Dn Lorenzo Llentisclar, y se estará á lo que resuelva dicho Sr como asi lo ha dicho el expresado Pedro Martí, albacea.»

11-VIII-1815
«En atención de haver vuelto el Sr Joseph Nirella que se dixo tenía el testamento del quondam Sebastián Buget, se ha encargado al Sr Joseph Fonrrodona se acarase con el Sr Pedro Martí por ver que determinación tomava en punto de las estatuas de los apóstoles.»

21-VIII-1815
«Ha manifestado dicho Sr Fonrrodona haver cumplido con el cargo que se le hizo en la ultima junta, y que el Sr Pedro Martí havia respondido que quedavan corrientes en el punto de construir las imagenes de los apóstoles, y que una vez que venían á cargo del heredero de Buget era regular hablase con su tío Joseph Arquer suegro del dicho heredero hoy difunto.

Item. En vista del modelo de barro que ha presentado Rafael Serra, esculptor, representando al apóstol Sn Pedro, se ha resuelto sean las figuras de dies palmos, que es la medida que dicho Serra, con otro escultor y algunos intelligentes han juzgado necessaria para el adorno de la iglesia, y para que se de mano desde luego á la obra, se ha hecho comisión á los SSrs Dn Joseph Anton Palau y Joseph Fonrrodona para noticiar al albacea Pedro Martí de la resolución que acaba de tomar esta Junta de Obra, a fin que se cumpla la disposición testamentaria del difunto Sebastián Buget.»

25-VIII-1815

«Dn Joseph Anton Palau y el Sr Joseph Fonrrodona han dicho haver cumplido el encargo que se les hizo en la junta antecedente de hacer presente al Sr Joseph Arquer la resolución de los SSres obreros en lo concerniente á la medida de las imágenes que deben representar el apostolado, y que si bien dicho Arquer era de parecer fuesen más pequeñas de lo acordado, con todo sabían que el mismo esculptor Rafael Serra, cuñado de dicho Arquer, que debía hacerlas junto con otro, había dicho serían de diez palmos que era lo que les correspondía.»

15-IX-1815

«El Sr Joseph Fonrrodona ha manifestado que el Sr Pedro Martí quedava encargado de su tío Joseph Arquer para el ajuste de las imágenes de los apóstoles, lo que executaría luego.»

El 6 de febrer de 1816 va morir «de repent» Rafael Serra. Tenia quaranta-dos anys. En els llibres d'òbits i de funerària de la parròquia de Santa Maria, se'ns especifica que vivia al carrer de Sant Joan, on devia tenir el seu taller d'escultura. Deixava dos fills, Sebastià i Maria del Carme, de quatre i dos anys respectivament. Amb aquesta sobtada mort finalitzava la nissaga d'escultors, perquè Sebastià (anomenat així perquè la seva padrina havia estat precisament Cecília Arqué, la muller de Sebastià Buget) aprendria l'ofici de sabater, l'ofici dels Buget, segurament perquè els Buget se'l deurien afillar i es feren càrrec de l'infant a la mort del seu pare.

No obstant això, l'encàrrec dels apòstols no es deturà. En pocs mesos es buscà un substitut, el nom del qual desconeixem. Suposem que deuria ser una persona de l'entorn de Rafael Serra, perquè quan la Junta d'Obra va visitar el taller del nou escultor, aquest tenia les imatges de sant Pere, sant Pau i sant Joan, enllestides, i tenint en compte que des de la mort de Rafael Serra no hi havia temps material per construir-les de nou, hem de suposar que eren fetes per ell:

17-XII-1816

«Haviendo el Sr Pedro Martí ÿ Arquer pasado recado á los Srs Obreros para que se sirviessen hir a la casa del Sr que esta encargado de hacer los 12 apostoles que el Sr Sebastián Buget en su último testamento dispuso se construyessen por esta parroquial iglesia respeto de que el citado escultor tenía S. Pedro, S. Pablo ÿ S. Juan concluhidos, que mirassen si eran de su agrado, ÿ haviéndose los Sres Obreros Dn Joseph Anton Palau, Jayme Ferrer, Joseph Fontrodona, el infrascrito [Salvador Janer] junto con el Dr Jayme Serra Pbro, por hallarse en Barcelona el Sr Rector, conferidos juntos á la casa del referido maestro, ÿ visto los expresados 3 apóstoles les apareció que estaban bien, ÿ que podía continuar los demás».[14]

L'abril de l'any 1818 Cecília Arqué es casà en segones núpcies amb Anton Milán Martínez, alferes de vaixell i capità del port de Mataró. Però el matrimoni amb Cecília es va convertir en un focus de discòrdia que afectà, de rebot, la construcció dels apòstols. Cecília, en casar-se, trencava una de les condicions que Sebastià Buget estipulava en el seu testament pel qual esdevenia hereva, en concret la que deia «però si la dita muller en lo dia del meu obit no viurà, o viurà y hereva no serà perquè no voldrà, o no podrà, [...] o bé convolarà a segones nupcias, en dits casos, y cadaun de ells à dita muller mia substituesch».[15] S'originaren llavors desavinences amb Antònia Buget, l'antiga sogra, que, com a beneficiària de la nova situació, volia distribuir de nou l'herència del seu fill Sebastià. En concret, en un requeriment que Antònia Buget interposà a Cecília Buget i al seu nou marit, Anton Milán, el 26 de novembre de 1818, davant del notari Desideri Torras i Golorons, es fa menció dels apòstols que s'estaven construint, i s'especifica l'estat del pagament de les imatges:

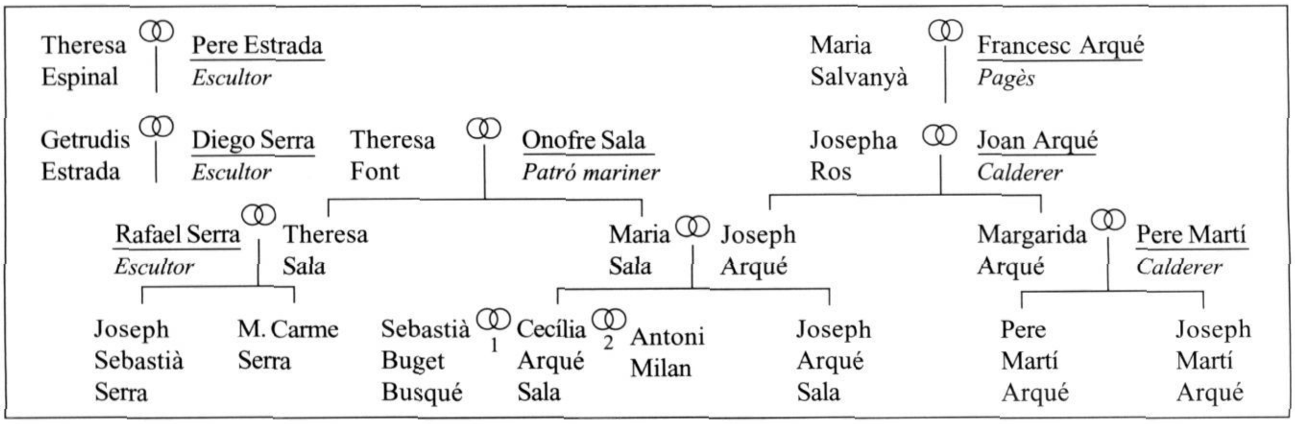

Genealogia de Cecília Arqué i Sala. Museu Arxiu de Santa Maria. Llibres Sagramentals.

«En atención de que el dicho Don Sebastian Bujet mayor de días en su ultimo testamento mandó que se construyesen doce apóstoles de madera, y que pintados se colocasen en las colunas de la parroquial iglesia de esta ciudad, que este legado viene á cargo de la herencia de dicho Don Sebastián menor, por haber sido mejorado por el padre en el tercio, y remanente del quinto, que en el día se estan trabajando, y que si bien hay algunas partidas entregadas, á cuenta de lo que importarán faltará á pagarse todavía el cumplimiento de su importe, deban las expresadas Sras Antonia, y Cecilia pagar por partes iguales en oportuno tiempo todo lo que faltará hasta cumplimentar dicho importe. Todo lo que cadauna por su interés promete atender, y cumplir sin dilación, ni escusa alguna con el acostumbrado salario de procurador, restitución y enmienda de daños, y costas, obligando a dicho cumplimiento todos sus respective bienes muebles, y sitios presentes, y futuros con todas renunciaciones de derecho, y hecho necesarias, y con juramento largamente».[16]

La construcció de les imatges dels apòstols devia anar més lenta del que esperava la Junta d'Obra, perquè en la reunió del 12 de juliol de 1826 es torna a plantejar el tema, i decideixen moure's per contactar amb els hereus i marmessors, i agilitar el lliurament de les imatges. El resultat, però, fou que, reunides totes les parts el dia 5 d'agost de 1828, no arribaren a una entesa, perquè tant Cecília Arqué com Antònia Buget volien que la Junta d'Obra s'impliqués a l'hora de pagar els costos de les imatges, i aquesta es negà, com ho féu ja fa anys, per falta de recursos:

«En atención de tener presente los dichos Señores Obreros la manda hecha por Don Sebastián Buget, comerciante, residente en la Ciudad de la Habana, en América, en su último testamento que antes de su fallecimiento otorgó en poder de Don Cayetano Ponton, notario de dicha Ciudad de la Habana.

Y deseando llevar alcabo la mencionada manda, ÿ colocar en su seguida en esta parroquial iglesia los doce apóstoles que menciona la dicha manda, después de varias instancias hechas por los Sres Obreros a los albaceas testamentarios, ÿ a la hereva del mencionado Dn Sebastián Buget; que lo son Dn Pedro Martí ÿ Arqué, comerciante de esta Ciudad, Cecilia Milán Bujet ÿ Arqué, viuda del heredero Dn Antonio Bujet, y consorte en el dia de Dn Antonio Milán, capitán del puerto de esta Ciudad, ÿ Antonia Bujet ÿ Busqué viuda del mencionado testador, los que llamó esta Junta en otra que fue en el dia 19 del pasado julio, instándoles, ÿ pidiéndoles formalmente la entrega de los mencionados doce apóstoles en el modo que prescrive el mencionado Dn Sebastián Bujet en su testamento; ÿ haviendo comparecido en junta el mencionado Dn Pedro Martí, único albacea, ÿ el dicho Dn Antonio Milán, en representación de dichas Cecilia Milán, su muger, ÿ Antonia Bujet, viuda del testador, ÿ oida por estos la mencionada instancia de los obreros, con fríbolos ÿ pocos fundados motivos á que no puede aderir la obra, por no poder esta ser grabada en ningun gasto; por venir todos á cargo de ellos, ó

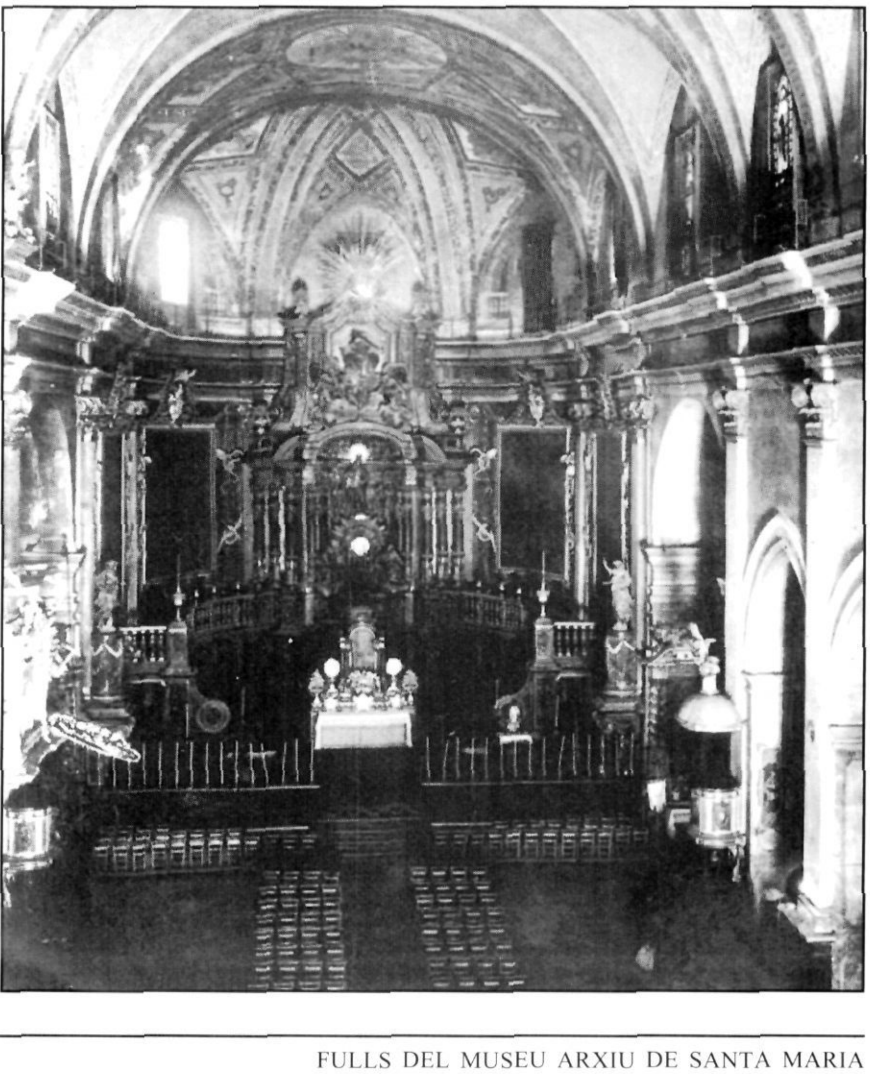

Interior de la nau de la basílica de Santa Maria, l'any 1924. No hi ha col·locades les imatges dels apòstols. MASMM. Arxiu d'Imatges.

Imatges dels apòstols en la nau de la basílica restaurada. Missa de les Santes, 27 de juliol de 1928. Fotografia Santi Carreras. MASMM. Arxiu d'Imatges.

sus representantes, se han resistido formalmente a la entrega de los mencionados doce apostoles, con significaciones de un pleyto; como la Obra no tiene facultades ni fondos para emprender un litigio, ha pensado ÿ resuelto que conste de aquella resistencia, protestando a los referidos de todos daños ÿ costas, ÿ también de la morosidad que de ellos se esperimenta en la entrega de dicho objeto; ÿ para que se vea que la Obra no ha omitido pasos, ni diligencias, para el cumplimiento de dicha manda, cuyo derecho reserva para sí, ÿ sus sucesores, sin poder alegar jamás prescripcion alguna para la demanda».[17]

Tot i la negativa dels hereus de Sebastià Buget a donar les imatges, el fet és que la necessitat d'acabar amb el problema i complir les últimes voluntats del difunt els feren canviar de parer. Cecília i Antònia arribaren a un acord entre elles, i feren cridar mossèn Gil Estebe, habitant de Barcelona, perquè comuniqués a la Junta d'Obra de Santa Maria la voluntat d'arribar una acord definitiu:

6-VIII-1835

«A fin de tratar sobre la construcción y proyectada colocación de la imágenes de los santos apóstoles en las doce columnas existentes en la iglesia parroquial de la presente Ciudad, en virtud de lo dispuesto por D. Sebastian Boget en su testamento, el Rndo Dr D. Gil Estebe Pbro, el qual manifestó:

Que en atención á hallarse encargado del heredero del mencionado Boget para el arreglo de la sobrecitada construcción, se presentaba para hacer en nombre de este el ofrecimiento de doscientas libras, moneda catalana, para el adorno y colocación de las referidas imágenes, que al presente se hallan ya construidas. A lo que constestaron los Señores Obreros que quedaban conformes y satisfechos».[18]

Es reuniren tots en presència d'Antoni Simon, notari de Mataró, el 7 d'agost de 1835, i a l'acta notarial, que reproduïm íntegra en l'apèndix documental, després d'un resum de tot el que havia passat fins llavors, s'especifiquen les condicions del pacte entre la Junta d'Obra i els marmessors de Sebastià Buget. El pacte va consistir, d'una manera molt resumida, en el fet que la Junta d'Obra de Santa Maria es comprometia a pintar les imatges i col·locar-les al seu respectiu lloc a canvi de duescentes lliures en moneda catalana, a pagar a parts iguals entre Cecília Arqué i Antònia Buget. Les cent lliures de Cecília es donaren el mateix dia de

L'altar de la Mercè
i les imatges dels apòstols sant Joan
i sant Jaume el Menor (c. 1930).
MASMM. Arxiu d'Imatges.

Per fi, i després de trenta-quatre anys de pactes i negociacions, les imatges dels apòstols que Sebastià Buget i Rovira manà que es fessin en el seu testament, es col·locaren en les pilastres de la nau central de Santa Maria de Mataró.

* * *

Resumint, les imatges dels dotze apòstols eren de fusta, pintades o carnades, de deu pams d'alçada aproximadament, és a dir, 195 cm, que anaven col·locades sobre una cartel·la o peana artísticament decorada, subjecta a la base de les pilastres de la nau central de Santa Maria. A la base de cada imatge, hi havia gravat el nom de l'apòstol en qüestió. Els més pròxims al presbiteri eren sant Pau i sant Pere, seguits per sant Jaume el Major i sant Andreu, sant Tomàs i sant Joan, sant Felip i sant Jaume el Menor, sant Maties i sant Bartomeu i, per últim, adossats a l'arc que sosté el cor, i sobre les piques de l'aigua beneïda, hi havia sant Mateu i sant Simó.

la firma, i les cent lliures d'Antònia, les pagaren els tutors o curadors dels fills d'Antoni Renter, que, mitjançant una sèrie de pactes amb Antònia, eren els actuals posseïdors d'una casa al carrer de Sant Antoni, que havia format part del patrimoni de Sebastià Buget i que, amb l'herència, passà a nom d'Antònia Busqué.

El pacte quedà corroborat en la reunió que la Junta d'Obra convocà el mateix dia 7 d'agost per lliurar els diners:

«Comparecieron los Señores Dor Don Gil Estebe Pbro, Don Antonio y Doña Cecilia Milán, consortes, y Doña Carmen Ranter, viuda de Don Antonio Ranter, Don Antonio Artigas y Don José Ranter, albaceas de dicho Don Antonio Ranter, quienes entregaron la ofrecida cantidad de doscientas libras catalanas para el cumplimiento de las cosas enunciadas en la anterior sesión, mediante carta de pago en el mismo acto firmada por los citados S.S. Obreros ante el Dto Don Antonio Simón, Escelentísimo de esta Ciudad, que también comparecio al efecto, con los testigos instrumentales de la misma».[19]

Ubicar els apòstols en les columnes o pilastres de les esglésies no era pas un fet inusual, ni aïllat. Era un costum estès sobretot en les grans catedrals i esglésies del nord d'Europa des de l'època del gòtic. Posem només com a exemples la catedral de Colònia o les esglésies de Sant Benigne de Dijon o la de Sant Rombout de Malinas, la fotografia de la qual reproduïm, perquè les imatges dels apòstols, formalment, són semblants a les de l'església de Santa Maria de Mataró.

La col·locació de les imatges en les columnes de les esglésies té un fonament bíblic, més concretament en unes paraules que l'apòstol sant Pau escriu a la Carta als Gàlates, referint-se als seus companys com a columnes: «Déu mateix, que amb el seu poder va fer de Pere l'apòstol dels circumcisos, va fer també de mi l'apòstol dels pagans. Per això, Jaume, Cefes i Joan, considerats com a columnes, van reconèixer la gràcia que Déu

Interior de la basílica de Santa Maria. S'hi observen les imatges dels apòstols.
Postal Gràfica Fides (c. 1930). MASMM. Arxiu d'Imatges.

m'ha concedit i en senyal de comunió ens donaren la mà, a Bernabé i a mi, perquè nosaltres anéssim als pagans, i ells als circumcisos». (Ga 2,8-9)

* * *

Després de tants esforços, semblava que aquelles imatges restarien col·locades per sempre més en el seu lloc, però no va ser així. L'any 1900, en l'avantprojecte de les reformes que s'havien d'efectuar a Santa Maria de Mataró, redactat pels arquitectes August Forby Carreras, Eduard Mercader i Emili Cabañes, consta la retirada de les imatges, per motius estètics. L'informe dels esmentats arquitectes diu textualment:

> «Siendo necesario retirar las imagenes de los apóstoles que hay en las pilastras por el mal gusto de sus formas, se pregunta. a) Si seria mejor bajo todos conceptos dejar de sustituirlas por otras, quitando las peanas ó cartelas de las mismas. b) En el supuesto que sea preferible sustituir aquellas imágenes que suprimirlas del todo ¿Convendría que las nuevas fueran de mármol ó atendiendo su objeto y la forma del templo sería mas estético y piadoso labrarlas en madera y pintarlas? [...] Entrará en este estudio [...] así mismo la desaparición de las estatuas de exótico emplazamiento y limitado campo de fondo que en lugar de disimular, acentúan en alto grado la falta de proporcion entre el hueco y el macizo de las capillas».[20]

La retirada de les imatges fou polèmica de bon principi. Si bé era cert que la qualitat artística de les imatges era qüestionable, deixant de banda que havia estat una donació piadosa, la feligresia arribà a sentir estimació per elles, i sorgiren veus de disconformitat entre els mataronins. El *Diario de Mataró y la Comarca* va recollir en la seva secció de cròniques l'evolució dels esdeveniments, així com alguna d'aquestes queixes per part de la població.

> 8-VII-1902
> «Continuando las obras de reforma que, desde hace algunos años, se vienen llevando á cabo en la iglesia parroquial de Santa Maria, ayer fueron retiradas las imágenes de los doce Apóstoles que había en la nave central, entre las capillas, habiéndose hecho desaparecer también, las repisas en que dichas imágenes descansaban. Estas fueron construidas á principios del siglo pasado y colocadas en dicha iglesia durante el primer tercio del mismo siglo.»

> 23-VII-1902
> «Un respetable compatricio y amigo nuestro, nos escribe en representación de algunos de otros mataroneses, pidiendo reclamemos contra la desaparición de las imágenes de los Santos Apóstoles que se hallaban colocadas alrededor de la nave de la parroquial iglesia de Santa Maria. A juicio de los aludidos señores, lo que animaba

Imatges dels apòstols a l'interior de l'església de Sant Rombout de Malinas (Alemanya).

Extret d'*Arquitectura de la Edad Media*, d'Ulrike Laule. Ed. Feierabend (Berlín 2004).

y distinguia tan hermoso templo eran las mentadas esculturas de tamaño más que el natural; sin los Santos Apóstoles resulta desanimado, frío y sin carácter.

Sentimos vivamente no poder complacer á nuestro apreciable compatricio prohijando su reclamación, pues aunque respetamos su parecer, nosotros entendemos que la nave de Santa Maria ha ganado mucho en grandeza y suntuosidad con la desaparición de unas imágenes que afeaban la perspectiva y por su insignificante valor artístico no honraban ciertamente el buen gusto y el rigorosismo estético de los que autorizaron su colocación.

Tal vez seamos nosotros quienes estemos equivocados y tenga razón nuestro comunicante, pero nos ha puesto en el caso de manifestar nuestra opinión el temor de que atribuyera á descortesía el que no atendiéramos á su comedido ruego, que sentimos vivamente no poder cumplimentar por la diferencia radical de opiniones que dejamos expuestas».[21]

En el moment de retirar-les, les cartel·les de les imatges van ser destruïdes. Les imatges dels apòstols, però, varen ser emmagatzemades fins a l'any 1926, quan el rector Josep Samsó i Elies va iniciar la restauració de l'església.

Segurament, pel bon record que una part de feligresos deurien tenir de les imatges, es va prendre la decisió de retornar-les al seu emplaçament original. Això sí, amb algunes modificacions. Les imatges es varen policromar imitant marbre, per considerar que els colors originals no eren adequats. I es feren unes noves cartel·les amb formes abarrocades, menys voluminoses. Del projecte de restauració de les imatges, la revista *Pensament Marià* deia:

«Per a arrodonir més aquesta idea del conjunt, podem imaginar-nos les imatges de gran talla dels dotze apòstols, ocupant el seu lloc primitiu en quiscuna de les columnes del temple, sostingudes per adequades peanyes que s'adiguin a la sumptuositat del superb conjunt. La restauració d'aquestes imatges ha estat encarregada a un reputat artista barceloní».[22]

Les imatges dels apòstols van restar en el seu emplaçament només deu anys. Foren retirades i destruïdes, com la major part de les imatges i retaules de la basílica, a partir dels fets revolucionaris de 1936.

Xavier Alarcón i Campdepadrós

NOTES

1.- Arxiu Comarcal de Mataró (=ACM). Documentació notarial. Anton Simon. Any 1835, p. 205 i successives.

2.- Museu Arxiu de Santa Maria (=MASMM). Administració de les Santes. Llibre de Caixa.

3.- ACM. Documentació notarial. Notari Anton Simon. Any 1835, pp. 205 i successives.

4.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

5.- MARIÀ RIBAS I BERTRAN, «El retaule Major del temple parroquial de Santa Maria de Mataró», *Miscel·lània Puig i Cadafalch*, I (Barcelona 1947-1951), pp. 365-371.

6.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

7.- *Diccionari Ràfols d'artistes catalans.*

8.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

9.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

10.- CLAUDIO VILA PALÀ, Sch. P. *Las Escuelas Pias de Mataró. Su historial pedagógico* (Salamanca 1972).

11.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

12.- ACM. Documentació notarial. Desideri Torras i Golorons, notari. Testaments. Any 1807, pp. 245 i successives.

13.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

14.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

15.- ACM. Documentació notarial. Desideri Torras i Golorons, notari. Testaments. Any 1807, pp. 245 i successives.

16.- ACM. Documentació notarial. Desideri Torras i Golorons, notari. Any 1818, pp. 345 i successives.

17.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

18.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

19.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra. Llibre de Resolucions.

20.- MASMM. Arxiu de la Junta d'Obra.

21.- *Diario de Mataró y la Comarca*, 8 de juliol de 1902.

22.- *Pensament Marià*, 27 d'abril de 1926, núm. 861.

– ANNEX DOCUMENTAL –

ACM. Documentació Notarial. Antoni Simon, notari. Any 1835, pp. 205 i successives.
(Referència facilitada per Joaquim Aguilar i Vallès).

«En la Ciudad de Mataró obispado de Barcelona a los siete días del mes de agosto, del año mil ocho cientos treinta y cinco.

Los infrascritos Obreros de la Parroquial Iglesia de Santa María de esta Ciudad de Mataró: En atención a que Sebastián Buget y Robira, residente en el dia de su fallecimiento en la Ciudad de la Habana, con su último testamento que ordenó ante Don Cayetano Pontón, Excelentísimo de la misma, en veinte y nueve de abril mil ochocientos y uno, entre otras de sus disposiciones mandó que se construyeran doce apóstoles de madera, y que pintados se colocasen en las columnas de la citada Parroquial Iglesia de esta Ciudad: cuyo encargo cometió a su hijo Sebastian Buget y Busqué; Atendiendo así mismo que, habiendo fallecido el memorado Sebastian Buget, menor, sin dar cumplimiento á la voluntad de su padre, e instituhido por su heredera a Doña Cecilia Buget y Arqué, su consorte, y para el caso que tuvo lugar de convolar esta a segundas nupcias por haber celebrado matrimonio con Don Anton Milán, Capitán del puerto de esta Ciudad, Substituiéndole en cuanto á la mitad a Antonia Buget y Busqué su madre, y según parece del testamento que entregó cerrado á Don Desiderio Torras y Golorons, Excelentisimo Público de esta dicha, en once de noviembre de mil ochocientos y siete, y seguido su obito fué abierto y publicado en diez y ocho de diciembre del propio año; acordóse las dos coherederas en otro de los pactos de la escritura de convenio entre ellas, celebrado por ante el mismo Excelentisimo Torras, en veinte y seis noviembre mil ochocientos diez y ocho, que el coste de la construcción de los referidos doce apóstoles, y todo lo demás concerniente a su colocación

y pinturas, debíase pagarse por iguales partes: Atendiendo tambien que las referidas Doña Cecilia y Antonia Buget hicieron efectivamente construhir aquellos, faltando tan solo pintarlos, y colocarlos en el lugar destinado: Atendiendo que nosotros dichos otorgantes en el citado nombre de Obreros habíamos instado varias veces que se llevase á debido efecto el referido legado, para lo cual nos ha sido indispensable dirigirnos contra los infrascritos curadores de los menores, hijos y herederos de Antonio Renter, como a poseidores de una casa de un cuerpo con su huerto, o salida, tras ella y contiguo, sita en la presente Ciudad y calle llamada de San Antonio, única finca de que se componían los bienes de la predicha Antonia Buget y Busqué, y contra la respectiva Doña Cecilia Milán y Arqué. Y deseando unos y otros que se cumpliese la citada manda o legado, y evitar el requerimiento del pleyto o instancia que íbamos á promover para obligarles a ello, unos ofrecieron que, si nos encargábamos de la colocación y pintura de dichos apóstoles nos entregarían la cantidad de dos cientas libras, moneda catalana en recompensa de los gastos nos acarrearían las espresas cosas, mediante que les cediéremos el derecho que si nosotros en la citada representación competía a fin de poderlas recobrar de quien hubiese lugar menos de los otorgantes, á cuyo ofrecimiento hemos acudido, al objeto de que quedase enteramente cumplimentada la voluntad de dicho testador: Por tanto, espontáneamente confermamos, y en verdad reconocemos, a dicha Doña Cecilia Milán y Arqué, y á Maria del Carme Renter, viuda de Don Antonio Renter, piloto de la matricula de esta Ciudad, á José Renter y Antonio Artigas, vecinos de la misma, en la citada calidad de tutores, y en su caso y lugar curadores de la persona y bienes de los menores hijos y herederos de dicho Don Antonio Renter, nombrados tales con su ultimo testamento, que otorgó ante el Excelentisimo al primer dia del mes de agosto del año mil ochocientos veinte y nueve, a la otorgación de esta presentes: que nos queda hecha formal y verdadera entrega de las referidas doce imágenes de los apóstoles, y a más hemos recibido en el modo que bajo se espresará las indicadas doscientas libras, moneda catalana, que nos ofrecieron en total recompensa de los gastos de pintar, y en segundo colocar dichas imágenes en las espresadas colunas de esta parroquia, como todo prometemos verificado puntualmente. El modo de la entrega y paga respective de las espresadas cosas es por lo que unirá a las predichas imágenes de los doce apóstoles, tenerlas recibidas a nuestras voluntades antes de la otorgacion de la presente, y en cuanto á las referidas doscientas libras, á saber, cien libras que nos satisfacen en este acto la mencionada Doña Cecilia Milán, y las restantes cien libras, los predichos tutores y curadores de los hijos menores de Don Antonio Renter, todas en dinero metálico, de contado realmente y de hecho a presencia del Excelentisimo y testigos infrascritos: Por lo que con renuncia en la parte conveniente á las escepciones de la cosa no entregada, habida, recibida y demás de nuestro favor, no solo otorgamos de todo la oportuna carta de pago, sí también relevamos a los dichos solventes, a sus sucesores y demás personas que fueran menester de la esplicada obligación de pintar y colocar las referidas imágenes de los apóstoles, y de todo cuanto pudiese venir a su cargo en fuerza del predicho legado hecho a la predicha Parroquial Iglesia por el mencionado Sebastián Buget con el calendado su testamento, quedando impuesto en ambas partes silencio perpetuo, con pacto firmíssimo de no pedir cosa alguna más acerca lo espresado. Y sin empero coaccion alguna nuestra, ni obligación de nuestros bienes, ni los de dicha Obra que representamos, cedemos a los solventes en los predichos nombres, todos nuestros derechos y acciones, o sean los de la mencionada Obra en virtud de los cuales, puedan solicitar y cobrar de quien corresponda, la espresada partida a nosotros pagada, y otramente usar de ellos, así en juicio como fuera de este segun mejor les conviniese, a cuyo fin les constituhimos procuradores nuestros como en cosa propia, prometiendo tener y que nuestros sucesores en dicho encargo tendrán las referidas cosas por firmes y válidas, sin revocarlas en tiempo, ni por motivo alguno bajo obligacion de todos los bienes y derechos de dicha Obra, no empero de los nuestros por tratar negocio ageno, presentes y futuros con las renuncias necesarias. En cuyo testimonio así lo otorgamos y firmamos (conocidos del infrascrito Excelentísimo) siendo testigos el Doctor Don Gil Esteve, presbítero, vecino de esta Ciudad de Barcelona, y Ramon Fábregas, precticante de notario, que lo es de la presente.

Mariano Sanabre
Joaquín Maria Campllonch, regidor procurador
Pedro Martí y Arqué, obrero

Magín Isart, obrero secretario
Ante mi Antonio Simón, Excelentísimo.»

Presentem la biografia d'Agustí Coll i Agulló, músic i compositor mataroní de primer ordre. De jove va adquirir una sòlida base com a deixeble d'Enric Morera en el context de la renovació musical de la Barcelona de finals del segle XIX. Fundador i primer director de l'Orfeó Mataroní i de la Banda Municipal, va destacar com a compositor de peces corals, cançons, sardanes i obres per a banda. Una marxa fúnebre escrita per Coll, de gran intensitat i bellesa, és interpretada des de fa decennis com a peça indispensable en els actes de la Setmana Santa de Cartagena.

L'arxiver Nicolau Guanyabens i Calvet, membre de l'Equip del Museu Arxiu, ha estudiat a fons el personatge i ha resseguit arxius i biblioteques per localitzar les seves nombroses composicions i elaborar-ne el catàleg.

L'APORTACIÓ DEL MÚSIC I COMPOSITOR AGUSTÍ COLL I AGULLÓ (1873-1944)

ESTUDIS MUSICALS

Agustí Coll i Agulló neix a Mataró el dia 3 de desembre de 1873. És l'únic fill de Joan Coll Nogueras, teixidor de professió, i Joaquima Agulló Roca, matrimoni obrer amb residència al carrer de Cuba.[1] De molt petit, la seva veu de tiple crida l'atenció de mossèn Gaspar Collet i Gurgui,[2] cantor de la capella de música de l'església de Santa Maria, el qual pren el noi com a deixeble de solfeig i piano en el marc de l'Escola Municipal d'Arts i Oficis. Hi estudia quatre anys amb resultats acadèmics excel·lents.

Atesa la condició humil del jove i la seva precoç aptitud per a la música, mossèn Collet l'acull com a protegit, li encomana tasques d'ajudant i li facilita els estudis superiors. Coll, passats els anys, ho recordava així: «...fuí ayudante particular de dicho profesor por espacio de seis años, o sea el mismo tiempo del estudio del bachillerato, cuyos gastos de matrículas, libros de texto y demás corrieron a su cargo, en virtud de convenio y en recompensa de mis servicios como ayudante de la clase de solfeo».[3]

Retrat d'Agustí Coll i Agulló, amb l'uniforme de la Banda Municipal (1912). Fotografia d'estudi Munné. Cedida per Àngels Argés.

La plaça de Pi i Margall, actual plaça de Cuba, era el lloc de trobada del veïnat on vivia Agustí Coll. Inicis del segle xx.

Postal 16 de La Industrial Fotogràfica de Valencia. MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció F. de P. Enrich i Regàs.

El darrer curs del batxillerat, el segueix a Barcelona, on, per mediació de Joan Sabater (avi de la pianista Rosa Sabater) i per tal d'obtenir recursos, treballa de trombonista a l'orquestra d'un teatre de la ciutat. Resta a la capital per cursar els estudis superiors de música, harmonia i contrapunt amb el cèlebre mestre Enric Morera i Viure. Estudia instrumentació amb el compositor gallec José Maria Varela Silvari, aleshores director de l'Academia Especial para Músicos Mayores amb seu a Madrid. Més endavant, l'any 1907, en acabar aquests estudis relacionats amb el món de les bandes militars, Coll obté el títol de mestre i catedràtic.[4]

FAMÍLIA I TREBALL

Agustí Coll es casa el juny de 1900 amb Joana Rossell Tarrés, natural d'Arenys de Munt. Tenen dos fills, Eduard (1901) i Ferran (1903). El primer mor als dos mesos de néixer i el part del segon provoca la mort de la mare. Un temps després, Coll contrau matrimoni amb Assumpció Genís Vilaró, natural de Pineda. Tenen un fill anomenat Jaume (1908) i viuen al número 21 del carrer de Llauder. Però a la dècada dels anys deu la fatalitat provoca la mort dels dos fills que resten a la casa, de manera que l'any 1918, als 44 anys, el músic ha vist morir els seus tres fills.[5] En record d'ells, compondrà una marxa fúnebre, *In Memoriam*, que va ser al repertori de la Banda Municipal i que actualment és interpretada a la Setmana Santa de Cartagena, tal com detallem més endavant.

L'any 1900, tant al padró d'habitants com al registre del seu primer casament,[6] Agustí Coll consta com a jornaler del ram del tèxtil, una feina esporàdica que combina amb els estudis, la direcció de cors i la interpretació en petites orquestres. Però a partir de 1901, a tots els documents oficials, ja hi figura com a músic o com a professor de música. I és que des de gener de 1901 treballa de mestre de música a l'Escola Municipal d'Arts i Oficis, tasca pedagògica que desenvoluparà fins a l'estiu de 1929.

Altres activitats li proporcionen uns ingressos suplementaris. Sabem que va ser instrumentista de l'orquestra Vilas,[7] formació local de prestigi que actua en actes religiosos, en balls de

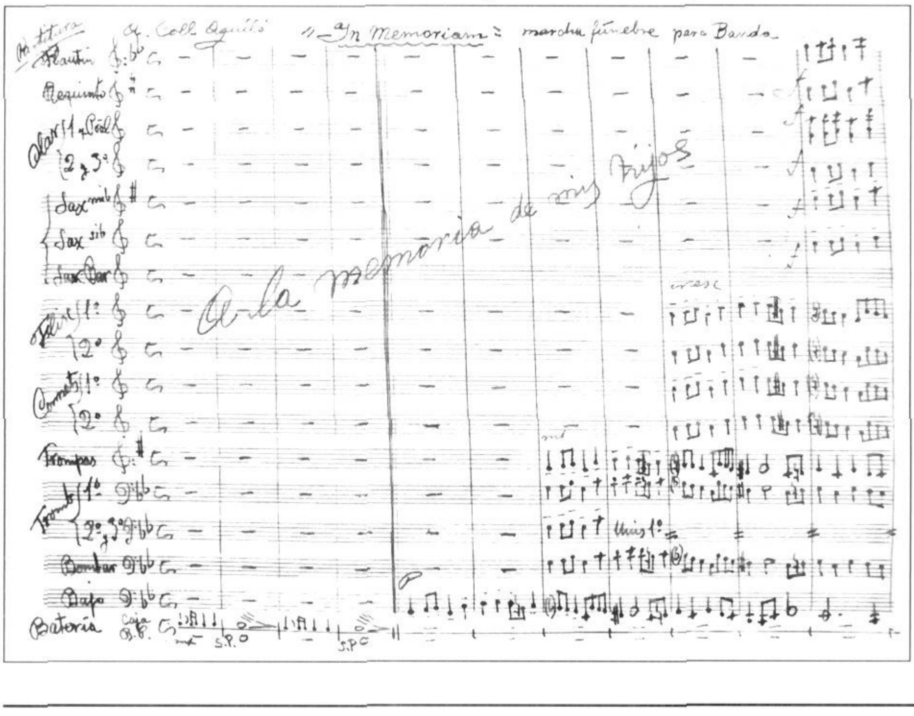

Primera pàgina de la partitura manuscrita *In memoriam*, dedicada als seus fills.

Biblioteca Caixa Laietana. Col·lecció Mataró-Maresme.

AGUSTIN COLL AGULLÓ
AFINADOR Y REPARADOR DE PIANOS Y ARMONIUMS
Cuba, 68, p.°—MATARÓ.

Anunci inclòs en el *Diario de Mataró y su Comarca* (3 d'octubre de 1903). Biblioteca Caixa Laietana. Hemeroteca.

societats recreatives i en teatres on es representen òperes i sarsueles. Sabem que l'any 1910 es presenta a les oposicions per al càrrec de mestre de capella de Santa Maria i que, tot i superar les tres proves, no obté la plaça.[8] Sabem que entre 1911 i 1929 exerceix de director de la Banda Municipal. És conegut que es presenta sovint a premis i certàmens de composició i que, en molts casos, en surt guanyador. Per diversos anuncis a la premsa local, sabem que Coll s'ofereix com a afinador de pianos (1903) i que, anys més tard, forma societat amb Masdeu com a venedor de pianos, pianoles i productes musicals en general, al número 31 de la Riera.[9]

L'article necrològic dedicat a Coll, que signa MM al periòdic *Mataró* de 25 de març de 1944, insinua que el mestre mataroní havia tingut ofertes per a exercir com a músic major de l'exèrcit, però que les havia rebutjat per continuar treballant de forma abnegada i constant per la música a la seva ciutat. Sigui com sigui, l'autor d'aquest escrit coincideix amb les versions que, de forma oral, hem recollit d'antics membres de la banda, en afirmar que el mestre Coll «trabajó ocultamente toda su vida por amor al arte, por el que lo dió todo, inteligencia, energías y dinero, y que por el desinteresado servicio que a su causa prestó, en sus últimos tiempos tuvo que desenvolverse en una situación muy precaria».[10]

EL CONTEXT DE RENOVACIÓ DEL CANT CORAL

El naixement d'Agustí Coll *coincideix pràcticament en el temps* amb la Restauració borbònica (1874). La burgesia, ja instal·lada com a classe dominant, opta per l'ordre que ofereix la Monarquia. El catalanisme, que fins aleshores havia estat més aviat sentimental i amb predomini de valors artístics i culturals (Renaixença), ara inicia un llarg i progressiu recorregut que el portarà a actituds pragmàtiques en el marc polític. Tanmateix, l'opció catalana és lluny de qualsevol radicalisme. El regionalisme anirà creixent i presidirà l'espai català d'aquests decennis. El 1901 s'aglutinen esforços entorn de la creació de la Lliga Regionalista, partit que presideix la Mancomunitat (1914) i que obté una primera participació en el govern d'Espanya (1917). És l'època també de l'aparició progressiva de les fissures entre el moviment catalanista i l'obrerista, que esclata de ple amb la Setmana Tràgica (1909).

El naixement d'Agustí Coll coincideix pràcticament en el temps, també, amb la mort de Josep Anselm Clavé (1874). S'acaba el període gloriós de les societats corals euterpenses, engegat pel genial músic i poeta l'any 1845. Un temps en què els cors d'homes, guiats pel lema «Progrés, virtut, amor», van ser la resposta cultural regeneracionista, idònia a un ambient social més o menys cohesionat que buscava la seva pròpia identitat, amb postulats morals, el desvetllament de la música popular i l'estimació a la terra pròpia. Però amb la mort del fundador, s'inicia molt aviat una lenta davallada del moviment coral claverià. Les lluites internes entre els seus continuadors i el manteniment d'un model que no dóna resposta a plantejaments sindicals i catalanistes més radicals, provoquen un estancament. Amb tot, el claverisme, ja sense la força del tercer quart de segle, continua vinculat a ateneus, cooperatives, associacions obreres i centres culturals de caire popular.

La renovació, l'esglaó que cal pujar, la veritable continuació del moviment coral arriba de la mà de Lluís Millet i Amadeu Vives, quan l'any 1891 creen l'Orfeó Català. Poc abans, aquests dos joves músics vinculats als cors claverians, viuen un esdeveniment decisiu que fa de revulsiu: l'Exposició Universal de

Josep Anselm Clavé, amb la batuta, entre els cantaires de la Societat Coral Euterpe. Anys cinquanta del segle XIX.
Extret de *Clavé al cor. L'home i l'època*, editat per la Diputació de Barcelona, p. 34.

Primer cartell institucional de l'Orfeó Català, obra d'Adrià Gual (1904).
Extret d'*Orfeó Català*, llibre nadala editat per la Fundació Jaume I.

1888. Amb motiu d'aquesta trobada internacional, acudeixen a Barcelona nuclis corals d'altres països europeus, anomenats orfeons, que demostren una preparació i una qualitat molt superiors a les masses corals locals. Els orfeons forasters, que mostren, a més, quin és el resultat sonor amb veus mixtes, desperten l'interès i l'instint d'emulació dels dos músics catalans, deixebles de Felip Pedrell. Millet ho recordava així, anys més tard: «La justesa d'afinació, l'emissió natural i ben timbrada, l'equilibri i la fusió de les veus, foren una revelació que engendrà en nosaltres un fort desig de crear quelcom de semblant a casa nostra».[11]

Amb la creació de l'Orfeó Català, Millet i Vives cerquen la renovació del cant coral a Catalunya en quatre grans eixos: la qualitat en el cant, la incorporació de les veus blanques i femenines, l'exaltació de la música catalana i la combinació d'aquesta amb les grans composicions simfònico-corals. La proposta s'escampa amb èxit. La ràpida resposta aportada pel naixement d'entitats similars obeeix a una sensibilitat comuna i a una voluntat de redreçament. Heus aquí una breu referència cronològica de la creació d'orfeons:[12]

- 1895: Societat Coral Catalunya Nova
- 1896: Orfeó Lleidatà
- 1899: Orfeó del Lluçanès, Orfeó Mallorquí, Orfeó de Sants
- 1900: Orfeó Barceloní, Orfeó Catalunya (Caçà de la Selva)
- 1901: Orfeó Calellenc, Orfeó Manresà
- 1902: Orfeó de Blanes, Orfeó Vigatà
- 1903: Orfeó Mataroní, Orfeó Tarragoní
- 1904: Orfeó Gracienc, Orfeó de Sabadell
- 1905: Orfeó Tortosí

L'HOME DEL NOU IMPULS DEL CANT CORAL A MATARÓ

Tot seguit, obrint pàgina en el panorama local, hom constata que Agustí Coll i Agulló és l'home que duu a Mataró aquesta renovació proposada per Millet i Vives. Els seus anys de formació musical a Barcelona el posen en contacte amb l'estol de deixebles que, com ell, aprenen al costat del mestre Morera; coneix músics de la talla de Joan Borràs de Palau o el mateix Lluís Millet;[13] viu en primera persona l'efervescent dècada barcelonina dels noranta: la divisió del moviment claverià, els inicis de la Banda Municipal i la fundació de l'Orfeó Català. Amb vint anys, Coll és al rovell de l'ou de l'esclat del Modernisme musical.

Amb un bagatge privilegiat a les espatlles, Agustí Coll s'estrena a la seva ciutat natal com a director d'agrupacions corals. La primera notícia que

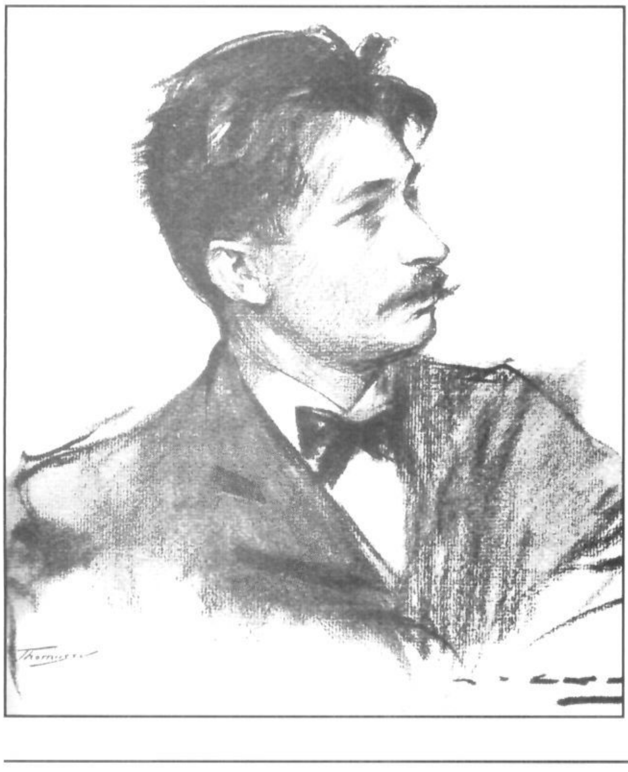

Lluís Millet, fundador i primer director de l'Orfeó Català.
Dibuix de Ramon Casas.
Extret d'*El cant coral a Catalunya*, d'Editorial Barcino, 1980.

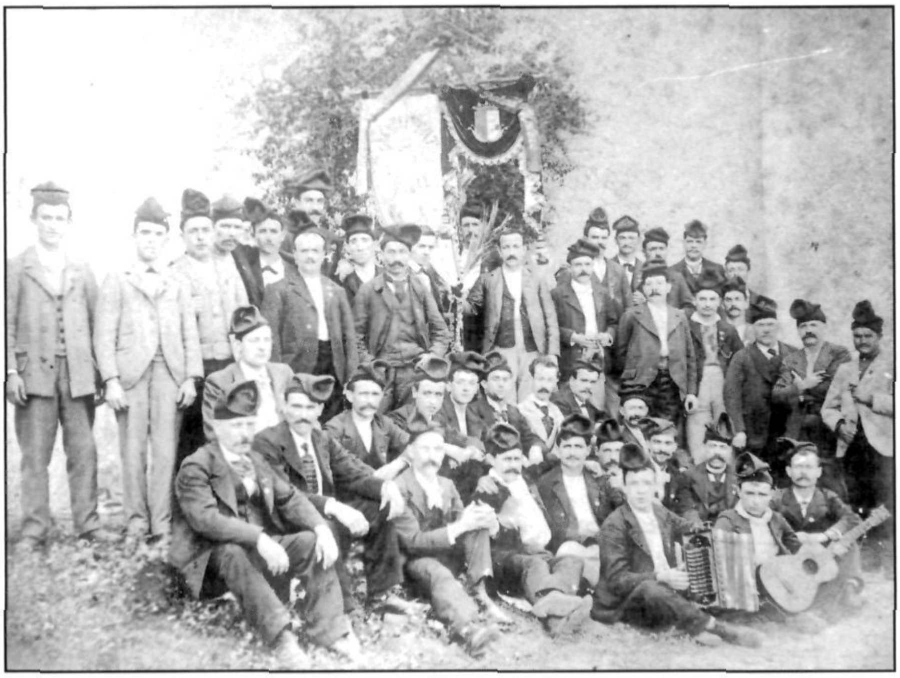

La Societat Coral La Palma cap a 1900. El director d'aquest cor claverià és Agustí Coll i Agulló, que està en el grup dels asseguts, al centre, i és l'únic que porta l'americana blanca.

MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció Jordi Arenas.

en tenim és de l'abril de 1897: «Esta noche saldrá a cantar las tradicionales caramellas el coro de la Sociedad Antigua Fraternidad que dirige el joven D. Agustín Coll».[14] El jove té 23 anys i està dirigint un cor típicament claverià vinculat al món cooperativista, fundat cap als anys vuitanta. Al juliol de 1898, aquest cor fa una funció a benefici de l'Hospital, i algunes peces són interpretades per la nova secció de nens que el mateix Coll ha impulsat i dirigit.[15] Però a l'agost la premsa local anuncia que el mestre deixa voluntàriament l'Antigua Fraternidad: «Es una lástima porque el señor Coll había logrado imprimir a dicha sociedad coral un carácter marcadamente artístico y porque los continuos esfuerzos y celo de los obreros que la componen se habían visto coronados por lisonjero éxito, habiendo llegado el coro a una altura envidiable».[16]

El jove músic mataroní és inquiet i cerca un perfil d'agrupació coral que respongui a les seves aspiracions. Per això, l'any 1899 el trobem com a ànima de la fundació de dues noves agrupacions que dirigirà personalment, la Societat Coral La Palma i l'Orfeó Catalònia. El reglament de La Palma està signat el 27 de febrer.[17] L'objectiu de l'entitat és el foment de «la gran obra del malaguanyat músic poeta Josep Anselm Clavé». Per això, compten amb un local a la plaça de Cuba per als assaigs. Es defineixen com a societat de lleure sense cap caràcter polític o religiós.

Durant quatre anys, interpreten serenates per a particulars i per a entitats en general. La premsa recull actuacions a la finca de can Garí, a Sant Miquel del Cros, per exemple, i també cantades de caramelles, per les Santes i a festivals benèfics. Acompanyats d'acordió i guitarra, barretina i penó, interpreten obres corals de Clavé i de Morera fonamentalment, però al seu arxiu de partitures també figuren obres de Mendelssohn, Ventura, Bertomeus, Duran o Dangla.[18] La primera imatge fotogràfica que tenim de Coll com a director, enmig d'una massa coral, és justament d'aquesta agrupació de cantaires.

L'altre cor que crea i dirigeix Coll és l'Orfeó Catalònia, un cor amb un nombre reduït de cantors, amb voluntat de perfeccionament musical. Està clar que el mestre, influït per la recent fundació d'orfeons a Barcelona, pretén emular a Mataró la comesa innovadora que s'està produint. Es presenta en públic l'estiu de 1899, amb una vetllada literario-musical al Cercle Catòlic d'Obrers i un concert als locals de la Sociedad La Unión.[19] L'Orfeó Catalònia actua també al teatre Tívoli[20] de Barcelona conjuntament amb l'orfeó que el mestre Enric Morera havia creat l'any 1895, la Societat Coral Catalunya Nova. Aquesta entitat, deslligada totalment del moviment claverià i vinculada al grup de l'Avenç, representa la tendència progressista i dinàmica enfront el matís conservador que està prenent l'Orfeó Català.

La vida de l'Orfeó Catalònia és molt efímera, ja que l'any següent, el 1900, no detectem cap notícia. En tot cas, és el primer cop que a Mataró es fa servir el mot «orfeó» en al·lusió a un cor que cerca superar les possibilitats expressives de les agrupacions del moment, amb la millora de la tècnica musical i la renovació del repertori. És clarament un primer intent d'Agustí Coll de formar una coral a l'alçada de les exigències dels nous temps. El jove mestre té el mèrit de ser el primer de fer sentir, a Mataró, obres corals d'autors estrangers com Grieg, Wagner o Mendelsson, i d'autors catalans com Vives, Nicolau o Morera. El Coll de 1899, que conjumina La Palma i el Catalònia, exemplifica l'evolució natural de l'obra de Clavé, que derivarà al 1903 cap a la fundació de l'Orfeó Mataroní.

A finals del mil vuit-cents, Mataró té nombrosos cors vinculats a societats recreatives, culturals, mutuals, obreristes, cooperativistes o religioses. De totes les associacions inscrites al registre del Govern Civil, hem comptat que almenys quinze tenen un cor en actiu. El cant col·lectiu i el teatre són els entreteniments més habituals i més estesos en la societat del moment. Els cors actuen per als propis associats, però també tenen projecció pública en actes del calendari festiu, vetllades de casinos i de particulars, concerts amb finalitats benèfiques, etc. Al llarg de la seva vida, a cavall dels segles XIX i XX, veiem que Agustí Coll i Agulló ha dirigit fins a set corals: La Antigua Fraternidad, La Palma, l'Orfeó Catalònia, La Perla, La Moderna Fraternidad, l'Orfeó Mataroní i La Walkyria.

LA FUNDACIÓ DE L'ORFEÓ MATARONÍ LA PALMA

Agustí Coll i Agulló és el veritable artífex de la fundació de l'Orfeó Mataroní, esdevinguda el setembre de 1903. De fet, el que realment es produeix en aquell moment és una fusió –el primer nom oficial és prou explícit– entre dues masses corals que està dirigint Coll de forma simultània, La Palma (en actiu des de 1899) i un orfeó que, des de gener de 1902, participa en diversos actes sota el nom de «mataroní».[21] Aquest darrer, format per les seccions d'homes i nens, és el precedent immediat, la darrera provatura que serviria per confirmar la viabilitat d'un nou projecte.

És a finals d'agost de 1903 quan s'esdevé el procés fundacional. Mitjançant circular oberta publicada al *Diario de Mataró*, hom convoca els amants de la filharmonia a una reunió per debatre els estatuts i el reglament del nou orfeó. Prèviament, Agustí Coll i Domingo Pou han enviat cartes i han mantingut converses per sumar mecenes i coristes. Els comentaris de la premsa incideixen en la necessitat d'enaltir el nivell coral de Mataró per tal de competir amb les altres grans ciutats de Catalunya. Aquest text és prou transparent:

«Los valiosos elementos con que cuenta (sección de señoritas, hombres y niños) y la cooperación que le prestan nutrida representación de clases sociales sin distinción de matices, permiten esperar que al menos por esta vez podrá en nuestra querida ciudad crearse una institución coral a la altura de las exigencias del arte coral moderno».[22]

A primers de setembre, els estatuts ja compten amb el vist-i-plau del governador civil de la província. En l'assemblea constitutiva del nou Orfeó Mataroní La Palma, s'elegeixen les sis persones del Consell Directiu i es nomena director artístic el mestre Coll.[23] L'entitat arrenca amb més d'un centenar de socis protectors i amb un conjunt coral d'uns cinquanta cantaires dividits en tres seccions. Per primera vegada, es crea la secció de dones. La secció d'homes està formada pel gruix dels

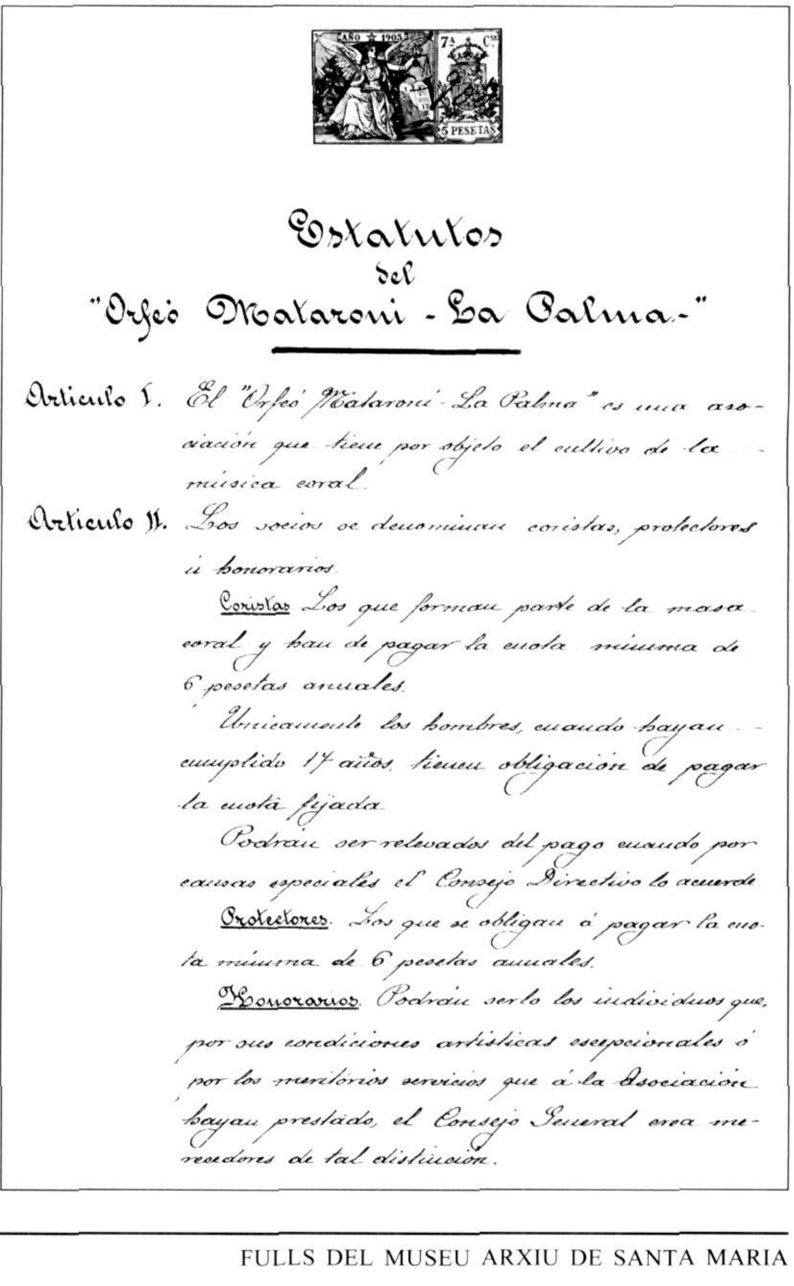
AÑO 1903 7ª CLASE 5 PESETAS

Estatutos del "Orfeó Mataroní - La Palma.-"

Artículo I. El "Orfeó Mataroní - La Palma" es una asociación que tiene por objeto el cultivo de la música coral.

Artículo II. Los socios se denominan coristas, protectores y honorarios.

Coristas. Los que forman parte de la masa coral y han de pagar la cuota mínima de 6 pesetas anuales.

Unicamente los hombres, cuando hayan cumplido 17 años, tienen obligación de pagar la cuota fijada.

Podrán ser relevados del pago cuando por causas especiales el Consejo Directivo lo acuerde.

Protectores. Los que se obligan á pagar la cuota mínima de 6 pesetas anuales.

Honorarios. Podrán serlo los individuos que, por sus condiciones artísticas excepcionales ó por los meritorios servicios que á la Asociación hayan prestado, el Consejo General crea merecedores de tal distinción.

Primera pàgina dels estatuts de l'Orfeó Mataroní La Palma.
MASMM. Fons Orfeó Mataroní.

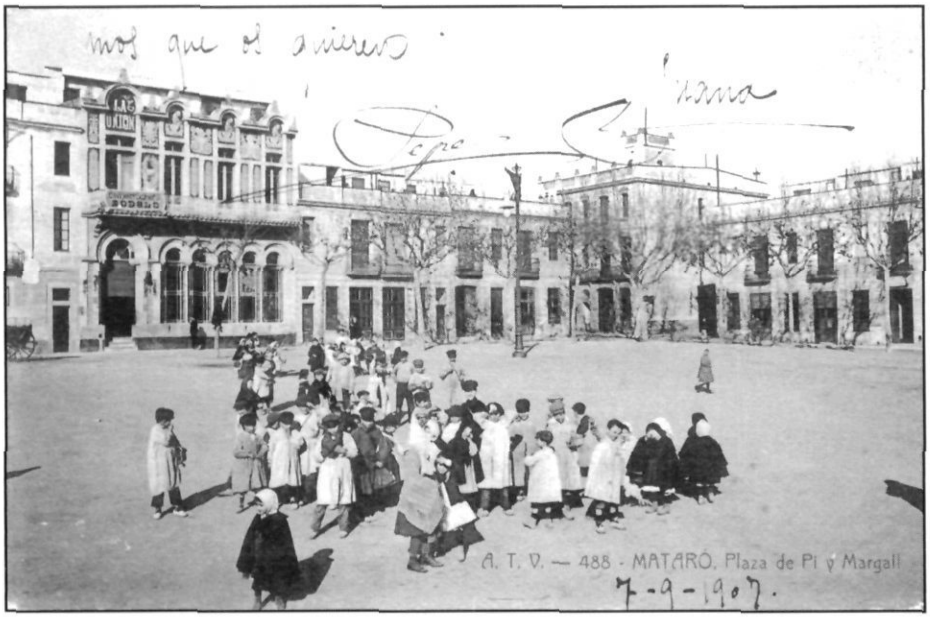

La plaça de Pi i Margall, actual plaça de Cuba. En el número 1 tenia el local social l'Orfeó Mataroní. S'observa també el palau de La Unión, en el teatre del qual s'estrenà, l'abril de 1905, *l'Himne a la Senyera*, composició del mestre Coll i Agulló.

Postal 488 Edicions d'Àngel Toldrà Viazo.
MASMM. Arxiu d'Imatges.
Col·lecció F. de P. Enrich i Regàs.

cantaires de l'antic cor La Palma que aporta el seu penó, el mobiliari i el material musical. Amb l'únic objectiu de conrear la música coral, s'estableixen classes de solfeig i assaigs freqüents. La seu social és a la casa número 1 de la plaça de Pi i Maragall, actual plaça de Cuba.

El nou orfeó neix a l'escalf del catalanisme polític, amb la doble finalitat d'alçar la qualitat del cant col·lectiu i de conrear la música nacional (resurrecció d'antigues melodies del cançoner i composicions de nova creació). És una institució d'arrel popular i caient conservador, ideològicament propera a la Lliga Regionalista. El sentiment religiós, si més no en el repertori, no hi queda reflectit.

NOMÉS DOS ANYS DIRIGINT L'ORFEÓ

La tardor de 1903 serveix per posar en marxa els assaigs. A finals de setembre, la secció d'homes intervé a les festes de Sant Miquel del Cros, convidada pel soci protector Josep Garí. Però és el diumenge 10 de gener de 1904, al teatre Principal, el dia de l'estrena de les tres seccions. En la invitació al concert, publicada al diari local, llegim:

> «Lo petit concert que havem disposat no té altre objecte que proporcionar una ocasió als senyors protectors i a ses famílies, de fer-se càrrec de l'avenç del nostre coro, que no pot ser pas gaire, donat lo poch temps que fa que està constituït».[24]

L'Orfeó Mataroní actua al maig, altra vegada, al Teatre Principal, i al juliol al Teatre Euterpe. El 28 de juliol, amb motiu del XVI Centenari de les Santes, participa amb diverses peces corals a la vetllada que organitza el Cercle Catòlic d'Obrers.

El diumenge 2 d'abril de 1905, un gran concert al Palau de la Unió serveix per presentar la senyera de l'entitat i, a banda de cinc primeres audicions, s'estrena *Himne á la Senyera*, música d'Agustí

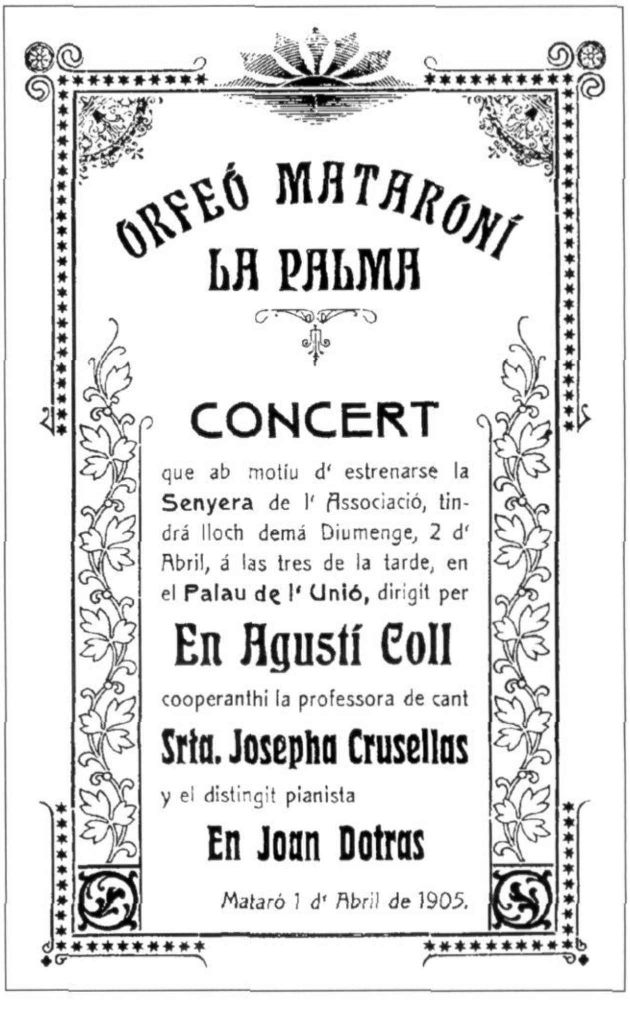

Programa del concert de 2 d'abril de 1905, en el qual s'estrenà la senyera de l'entitat.
MASMM. Fons Orfeó Mataroní.

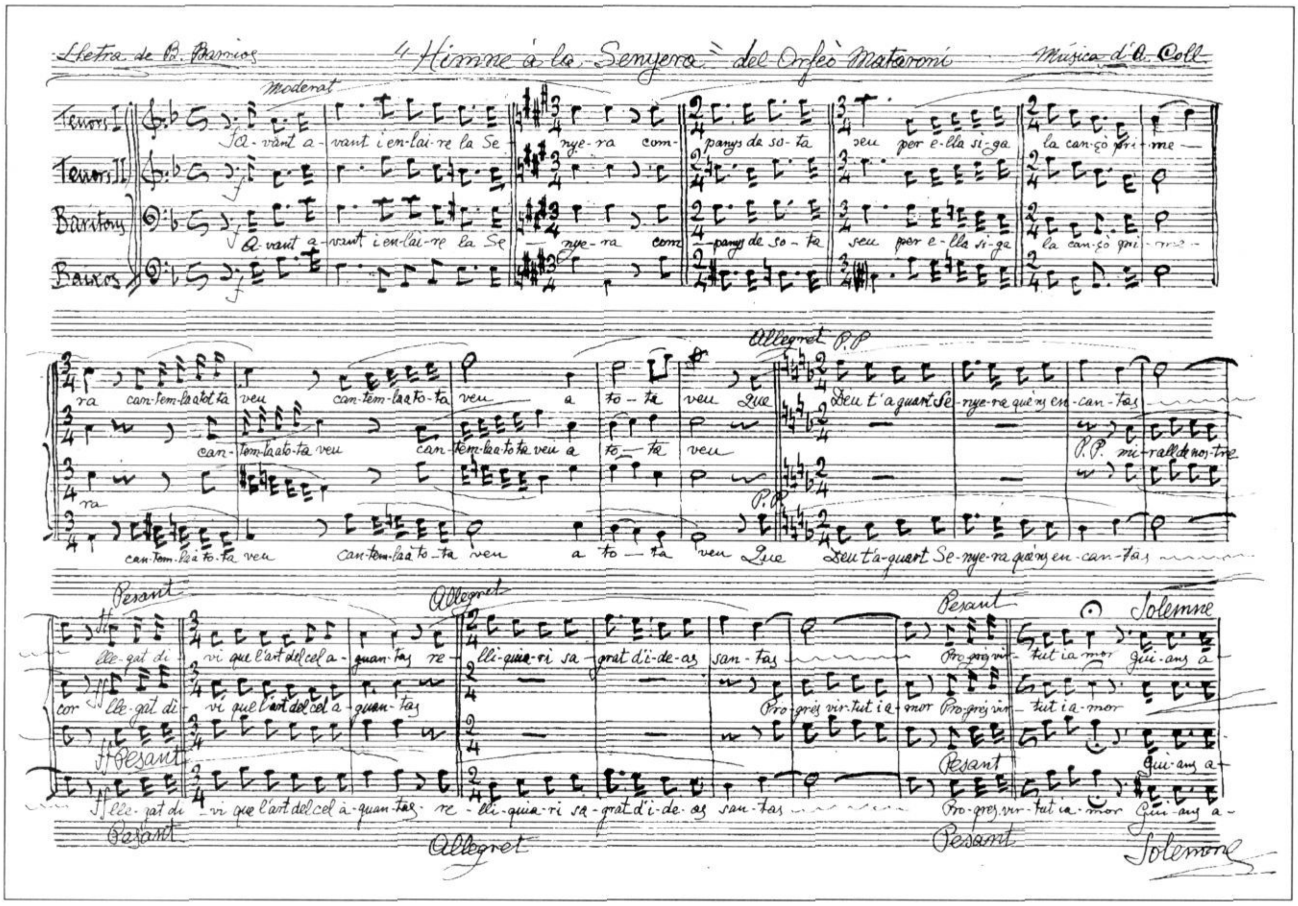

Primera pàgina de la partitura manuscrita *Himne a la Senyera*, lletra de Baldomer Barrios i música d'Agustí Coll.
MASMM. Partitures. Col·lecció Autors

Coll i lletra de Baldomer Barrios. Col·laboren en aquest concert la senyoreta Josefa Crusellas, com a directora de la secció de dones, i el pianista Joan Dotras. Al llarg de 1905, la massa coral es consolida i realitza tres excursions artístiques, a Vilassar, a Canet i a Argentona. Cal destacar que el pianista Josep Sabater, íntim amic de Coll, també participa en un concert a l'octubre de 1905.

El repertori dels primers dos anys està format bàsicament per cançons populars d'Alemanya i de Catalunya. Obres de Thomas, Otto, Gevaert o Pujol, Morera i Vives. Destaca l'absència absoluta de qualsevol obra de Clavé i, en canvi, la inclusió d'obres d'autors locals o vinculats amb Mataró, com *La Calma*, de Nicolau Guañabens Giralt, *La farigola*, de Joan Borràs de Palau o *Els espiadimonis*, del mateix Coll. I gairebé la meitat de les peces són harmonitzacions de cançons tradicionals, realitzades per Marraco, Pahissa o Pujol, com *Muntanyes regalades*, *La gata i en Belitre* o *L'hereu Riera*. Cançons com *Pàtria Nova* de Grieg, *Salut als cantors* de Thomas, *El Comte Arnau* de Morera o *Himne a la Senyera* de Coll, reforcen la constant temàtica que guia l'ànim dels cantaires: art i pàtria.

Per contra del que podria semblar, Coll i Agulló, l'ànima d'aquest orfeó, només encapçala la direcció artística durant dos anys. Al novembre de 1905, uns greus incidents d'ordre intern fineixen amb la dimissió del mestre fundador. Tot comença quan la societat coral debat sobre la proposta, que els arriba d'una associació nacionalista que s'està formant, anomenada L'Avenir, de rellogar una part de l'estatge social de l'Orfeó Mataroní. Les dissensions afloren. Coll sembla estar al costat dels partidaris de no llogar per por que els mataronins relacionin l'Orfeó Mataroní directament amb la tendència més radical i republicana que representa L'Avenir. La majoria de cantaires signen una carta a favor de l'operació de relloguer i, després d'un discussió violenta, s'absenten de l'assaig. Una nova carta signada per catorze coristes, dirigida a la junta, exposa «que no prendran part en assaigs i demés actes mentre siguin dirigits per l'esmentat senyor Coll».[25]

A la sessió del dia 22 de novembre de 1905 la junta es veu abocada a decidir entre la reclamació dels coristes o la demanda de Coll d'expulsar els cantaires que no han assistit a l'assaig citat. La junta es decanta pels coristes i Agustí Coll dimiteix.

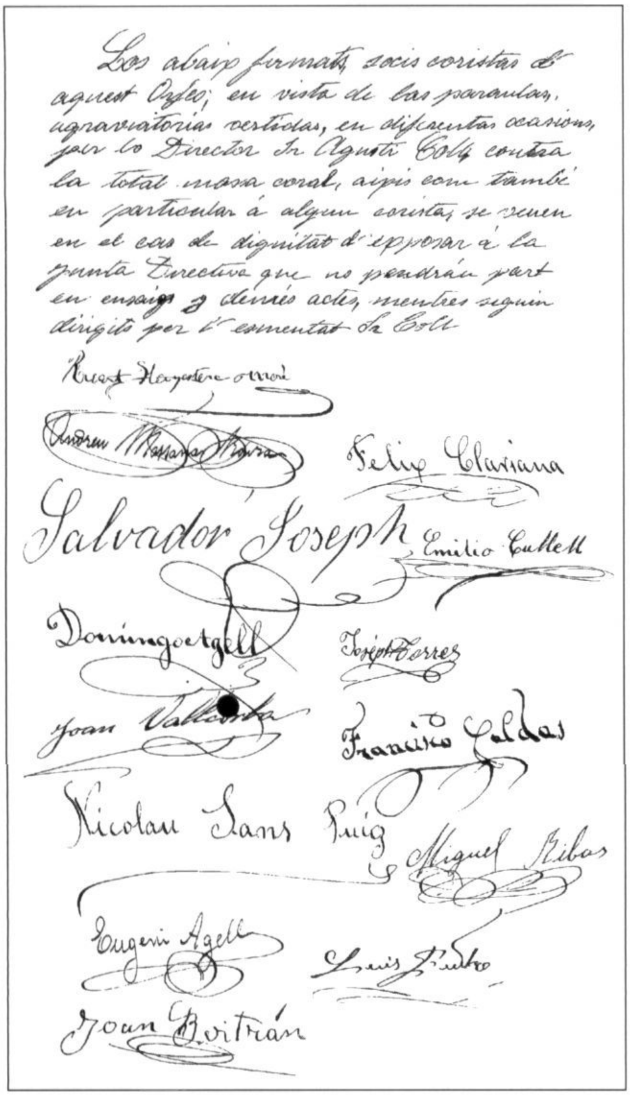
Los abaix firmats socis coristas de aquest Orfeó, en vista de las paraulas agraviatorias vertidas, en diferentas ocasions, per lo Director Dn Agustí Coll contra la total massa coral, aixís com també en particular á algun corista, se veuen en el cas de dignitat d'expossar á la Junta Directiva que no pendrán part en ensaigs y demés actes, mentres siguin dirigits per l'esmentat Dn Coll

Felip Clariana
Salvador Joseph
Emilio Cullell
Domingo Agell
Josep Torres
Joan Vallcorba
Francisco Caldas
Nicolau Sans
Puig
Miguel Ribas
Eugeni Agell
Joan Boitrán

Carta signada per un grup de cantaires de l'Orfeó Mataroní La Palma contra el mestre Agustí Coll (novembre de 1905).

MASMM. Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1.

A l'acta es deixa constància que el director ha desenvolupat la seva feina a l'orfeó sense cap mena de retribució i que, a més, cedeix totes les partitures de la seva pertinença a l'Orfeó Mataroní a condició que se li tornin en cas de dissolució de la societat coral.[26] Aquest episodi evidencia que el catalanisme del moment s'està esquerdant a causa del sorgiment de sensibilitats i tendències contraposades.

A partir de gener de 1906, mossèn Josep Molé i Gelabert dirigirà l'Orfeó Mataroní La Palma fins a la seva mort, l'any 1926. Una nota curiosa de l'any 1907: la Junta general acorda suprimir la paraula «La Palma» del nom oficial de la societat, de manera que a partir d'aleshores l'entitat es coneixerà simplement com a Orfeó Mataroní.[27]

Tot i els desagradables incidents que l'any 1905 el porten a separar-se de l'orfeó que havia fundat, Agustí Coll mantindrà, al llarg dels anys, una relació cordial amb l'entitat coral. És més, en ocasió de diferents concerts conjunts de la Banda Municipal i l'Orfeó Mataroní, tornarà a dirigir puntualment la massa coral. Per la seva part, l'Orfeó Mataroní tindrà en repertori la composició del mestre *Himne a la Senyera* i l'any 1916 retrà un esplèndid homenatge a Coll, tal com veurem més endavant.

L'Orfeó Mataroní l'any 1909, quan el dirigia mossèn Josep Molé. Tot i que a partir de 1907 el nom oficial ja no contenia la paraula *La Palma*, comprovem que l'estendard encara hi figura.

MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció Jordi Arenas.

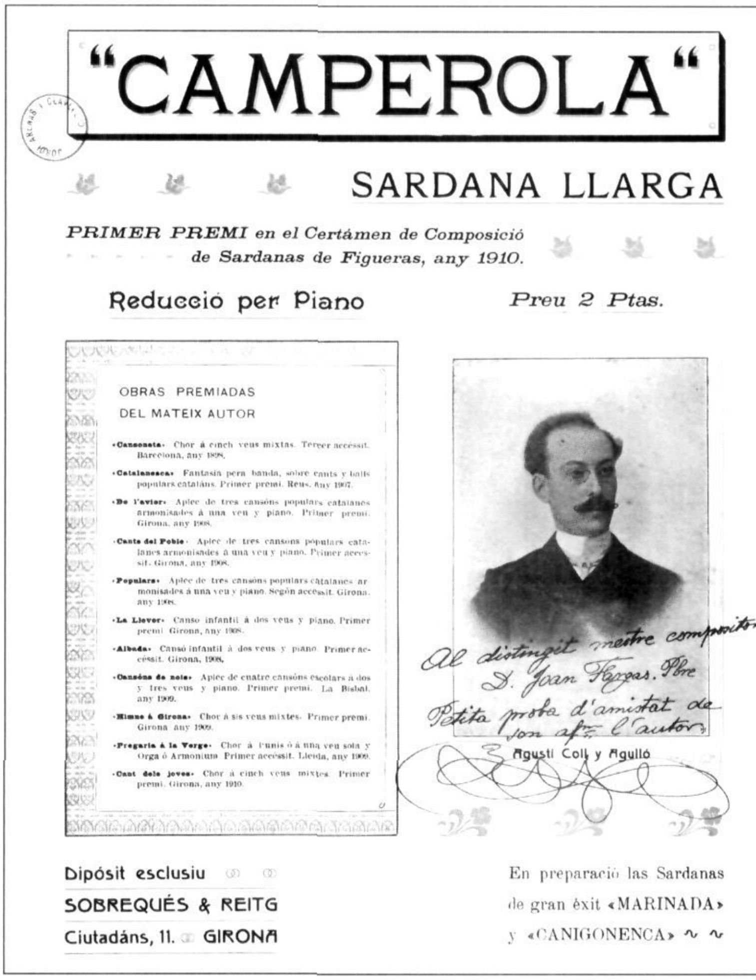

Portada de la partitura impresa de la sardana *Camperola*, premiada a Figueres l'any 1910 i editada a Girona per Sobrequés i Reitg. A part de la fotografia del mestre i la dedicatòria, hi ha una llista d'onze obres de Coll premiades en diferents certàmens.

MASMM. Partitures. Col·lecció Autors.

L'ACTIVITAT COM A COMPOSITOR

La primera composició coneguda d'Agustí Coll és una peça per a dues veus de tenor i una de baix, datada l'any 1894 i titulada *Les ninetes de Mataró*. És una cançó al més pur estil claverià, escrita per un noi que té vint anys i digna del repertori de la Societat Coral La Perla.[28] La segona de la qual tenim coneixement és per a cinc veus mixtes, data de 1898, es titula *Cançoneta* i és premiada a Barcelona. Amb tot, és a partir de 1905 que Coll inicia una activitat compositiva regular i constant. Resulta curiós veure'l ficat en un munt de certàmens musicals.

Efectivament, entre 1907 i 1919, presenta creacions pròpies i harmonitzacions de cançons populars, de manera que almenys en setze ocasions obté premis o accèssits. L'articulista que recull la biografia de Coll al *Diario de Mataró* relata al respecte que «...solía decir el maestro que todos los veranos, a cuenta de los premios de Juegos Florales, estrenaba un nuevo traje».[29] Tal com es mostra a la llista de l'apèndix C d'aquest estudi, Coll va ser guardonat a Lleida, Reus, València, Vic, La Bisbal, Olot, Figueres, Banyoles i, nombroses vegades, a Girona.

Destaquem *Catalanesca*, fantasia per a banda sobre cants i balls populars (Reus, 1907); un aplec de quatre *Cançons de nois* (La Bisbal, 1909); *Cant dels joves*, cor a cinc veus mixtes amb lletra de mossèn Cinto Verdaguer (Girona, 1910); *Camperola*, sardana llarga (Figueres, 1910); o la *Glosa* de la que més tard serà la suite simfònica *De mi tierra o Ecos de Cataluña* (Vic, 1919).

Hem detectat l'existència d'una cinquantena de composicions que queden recollides a l'apèndix A d'aquest estudi biogràfic. Publicades o manuscrites, la majoria estan a les col·leccions de la Biblioteca Popular de Caixa Laietana (receptora l'any 1965 de l'arxiu de la Banda Municipal) i al Museu Arxiu de Santa Maria. Coll escriu principalment cançons per a veu i piano, obres de caràcter coral i peces

Portada de la partitura impresa de *Cançons populars catalanes*, editada a Barcelona per Joaquim Mora. Són un conjunt d'harmonitzacions per a veu i piano, premiades als Jocs Florals de Girona de 1908.

MASMM. Partitures. Col·lecció Autors.

Portada de la partitura impresa de *Cançons infantils*, editada a Madrid per Ildefonso Alier. Són creacions d'Agustí Coll per a dues i tres veus, i acompanyament de piano, versions castellana i catalana. MASMM. Fons de partitures de l'Acadèmia Musical Mariana.

per a banda. Harmonitza moltes músiques populars catalanes per ser interpretades per infants, masses corals, cobles i bandes. Compon sardanes, marxes, pasdobles, xotis, himnes, cançons, etc.

Els temes més recurrents són l'amor, la natura, la terra catalana i l'enaltiment de la joventut i la pàtria (*Enyorança*, *Marinada*, *Canigonenca*, *Cant dels joves*, *Himne a la Senyera*...). També una marxa dedicada a la seva ciutat, *Antigua Iluro*, publicada per G. Vilà de Mataró, cap a 1921. De contingut religiós, hi ha quatre peces, de les quals *Pregària a la Verge*, cant a l'unísón amb orgue, és l'única publicada. No hi falta el gènere més lleuger i, fins i tot, humorístic (*La cançó del barber*, *Lo sigle XIX*, *El senyor Benet*...)

Els poemes de les cançons, himnes i peces corals són obra de persones relacionades amb el món literari i artístic de Mataró i també de poetes catalans consagrats. Així, hi trobem dos poemes de Francesc Rossetti , poeta i polític mataroní, alumne de Coll a l'Escola d'Arts Oficis; Salvador Llanas, poeta, escriptor i periodista eminent, director del *Diario de Mataró y su comarca* i, posteriorment, del *Diario de Mataró*; Baldomer Barrios; Apel·les Mestres, Joan Maragall o mossèn Cinto Verdaguer, entre d'altres.

De Coll i Agulló hi ha partitures editades a Mataró (G.Vilà), Madrid (*Harmonía Revista Musical* i Imprenta de Ildefonso Alier), Barcelona (Joaquim Mora i Emporium) i Girona (Sobrequés i Reitg). Hi ha obres, com per exemple *Microbio Chico*, un pasdoble flamenc, que són publicades per a tres formacions: per a piano, per a banda i per a sextet. És notori que Coll, com a compositor, es llueix especialment en la instrumentació per a bandes. *Catalanesca*, *Camperola*, *Antigua Iluro* o *In Memoriam* són obres de les dues primeres dècades del segle. Però ja als anys quaranta, en plena maduresa, estrena grans peces per a banda plenament orquestrals: la suite *Ecos de Cataluña*, estrenada al Teatre Clavé de Mataró al maig de 1941, *Aires catalanes*, pasdoble marxa publicat a Madrid l'any 1944 i una obra pòstuma titulada *Fiesta campestre*, un llarg poema musical, amalgama d'obres seves encadenades en un veritable programa descriptiu, estrenada també l'any 1944.

Com a cloenda d'aquest capítol dedicat a les composicions de l'autor que ens ocupa, hem de consignar que a l'apèndix B d'aquest estudi es relacionen les tres obres enregistrades en disc. Dues estan interpretades per la Banda del Regiment Badajoz i l'altra per la Banda Municipal de Mataró. De només una, *Cíñete y verás* (xotis), hem trobat l'exemplar discogràfic. Es conserva al Museu Arxiu de Santa Maria.

Disc amb la gravació del xotis *Cíñete y verás*, obra d'Agustí Coll i Agulló, interpretada per la Banda Municipal de Mataró, dirigida pel mateix compositor. Gramófono S.A.E. Barcelona. MASMM.

Concert de la Banda Muncipal davant de l'Ajuntament (1918). S'observa, enmig de la rotllana, el mestre Agustí Coll dirigint l'agrupació.

MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció F. de P. Enrich i Regàs.

FUNDACIÓ DE LA BANDA MUNICIPAL

L'any 1911 Agustí Coll i Agulló engega una altra aventura d'envergadura. Recull l'aspiració ciutadana de posseir una banda de música de l'estil de la que tenen altres ciutats de categoria semblant i constitueix una nova agrupació que s'anomena Banda Municipal de Mataró. Coll és el veritable artífex i fundador: deixa la feina que tenia a l'orquestra del Teatre Euterpe; convenç diversos professors de l'orquestra «Tell i Jofre» i de l'orquestra «Ceciliana» i engresca altres instrumentistes procedents de l'Escola d'Arts i Oficis; aconsegueix ajuntar vint-i-cinc músics i un nombre indeterminat d'educands; gràcies a una subscripció popular i a l'aportació del doctor Spà, melòman il·lustre, adquireix per 1.200 pessetes instruments que no existeixen a Mataró com el requint, el fiscorn tenor, la tuba, el bombardí o el saxòfon.

Al setembre, Agustí Coll sol·licita, mitjançant instància, el patrocini de l'Ajuntament tot raonant que amb una banda local la ciutat sortirà beneficiada en estalvi, cultura i prestigi:

«Teniendo en cuenta que esta ciudad gasta unas 2000 pessetes para la banda que viene a amenizar los festejos de las Santas desde tiempo immemorial, puede muy bien destinarse dicha cantidad a la Banda que se ha organizado, encargándose ésta de dichos festejos, con lo cual dicha cantidad no saldría de esta ciudad y se fomentaria la cultura artística. Por otra parte deseando la Banda de ésta ciudad demostrar agradecimiento y queriendo contribuir con la medida de sus fuerzas al enaltecimiento de la misma, se ofrece mensualmente al Excelentísimo Ayuntamiento para dar un concierto u otra fiesta análoga en el lugar designado de antemano».[30]

Certament, la música de banda no falta mai a l'anada a l'ofici del dia 27 i en la processó i els concerts de nit. Des de meitat del segle XIX tenim documentada la presència de bandes militars foranes o del regiment que hi havia a Mataró. Ara Coll planteja una banda civil, local i municipal.

El plenari de la corporació, en la sessió del 5 d'octubre de 1911, «autoriza a Agustín Coll para organizar junto con otros una banda municipal con uso de este título con la subvención

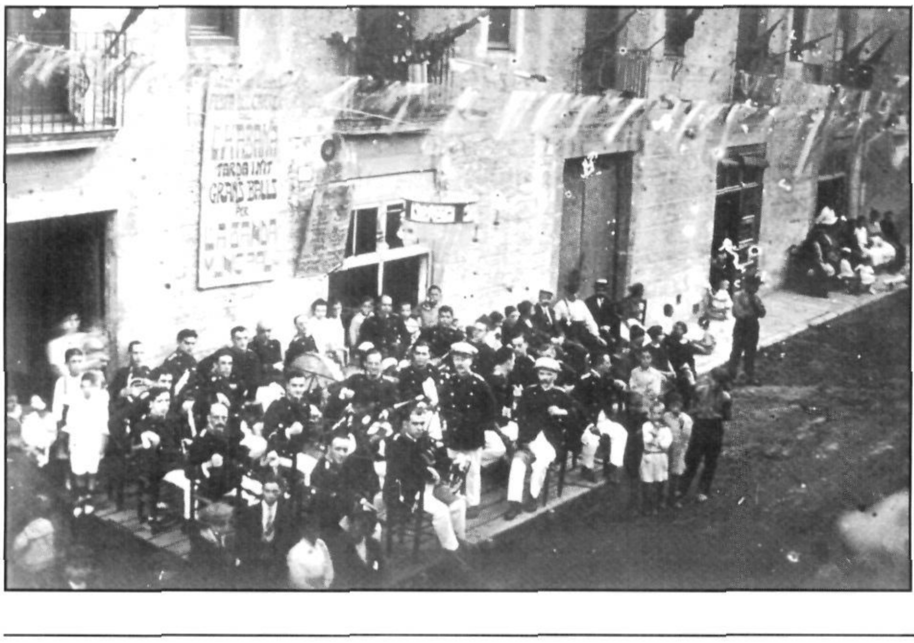

La Banda Municipal de Mataró en un descans de l'actuació a les festes del veïnat de l'Havana (1918). Observem Agustí Coll, que és l'únic que està dret.

MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció F. de P. Enrich i Regàs.

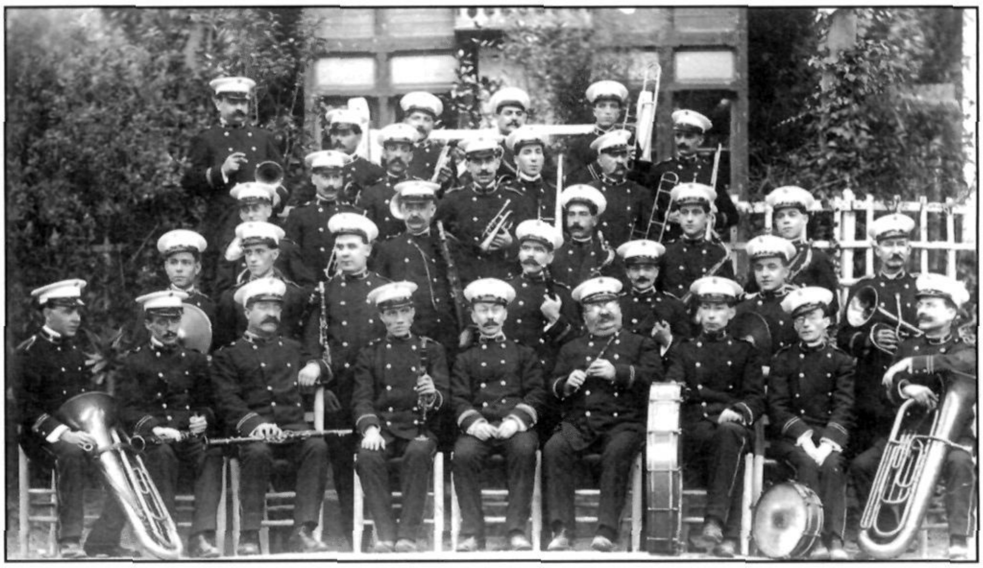

La Banda Municipal de Mataró davant la caseta del Parc (entre 1912 i 1920).
MASMM. Arxiu d'Imatges. Postal «PT», donatiu de la senyora Francisca Canal.

anual que se consigne en el proyecto de presupuesto ordinario de 1912 y bajo las obligaciones que se concierten entre la Comisión de Fomento y el Director de la expresada banda».[31] I tot plegat es concreta, passats sis mesos, en la sessió del Ple de 15 de maig de 1912, quan s'aprova per unanimitat el dictamen que regula la relació entre la Banda Municipal i el consistori. A canvi d'una subvenció anual de 2.000 pessetes, la nova banda de vent i percussió acompanyarà l'Ajuntament a les festes del Corpus i de les Santes, i a més es compromet a interpretar divuit concerts anuals en els dies, hores i llocs que determini l'alcalde. El director es farà càrrec de la tria, règim i separació dels músics. L'acord prohibeix a la Banda Municipal acceptar contractes per animar festes i espectacles sense l'expressa autorització de l'alcalde.[32]

La Banda Municipal inicia el seu trajecte durant les festes de les Santes de 1912, i ho fa amb èxit aclaparador. Entre concerts, festivals i acompanyament de les autoritats, comptem fins a nou actuacions en quatre dies. La irrupció de la nova agrupació està en boca de tothom. La premsa i les «cartes al director» van plenes de lloances: «Esta es la innovación que con placer hemos observado este año y que, por cierto, ha sido el tema de todas las conversaciones, aplaudiendo al autor de tal iniciativa, prodigando merecidos elogios a su digno director en particular y todos sus individuos en general».[33] Pel que fa al vestuari que els distingeix, llegim: «Los músicos han empezado a usar los trajes con que la Banda ha sido uniformada, de paño azul, con ribetes y botonadura de metal blanco, que resultan elegantes».[34]

A les 10 del matí del dia 26, la Banda Municipal s'estrena amb una serenata instrumental davant les cases consistorials. L'endemà, a les 9 del matí, anada amb marxa carrer de Cuba avall, carrer de la Mercè, Rambla i Riera. A les 10, acompanya les autoritats cap a la Missa de les patrones. A la nit, durant els focs, concert en solitari a la Rambla de Castelar, nom que aleshores tenia la Rambla de la ciutat. El dia 28 la nova agrupació participa en la rebuda, a l'estació, de l'Orfeó Barcelonès i a la tarda en el gran festival esportiu i musical al Parc Municipal, on Coll dirigeix més de tres-cents executants, entre instrumentistes i cantaires. A la nit, concert de la Banda Municipal, tota sola, a la plaça de la Llibertat, la plaça de Santa Anna. I el dia 29, dos concerts més, un al matí, a la Rambla, i un altre a la nit, a la mateixa plaça del dia anterior.

Aquest programa atapeït de l'any 1912 es repeteix amb poques variacions en els anys següents. A més, la Banda Municipal actua sempre en les processons del Corpus, tal com està acordat, i molts matins de diumenge al Parc Municipal, tal com Coll havia suggerit a la instància esmentada. El 10 d'agost del mateix 1912 ja ofereix un concert d'aquests. Coneixem el repertori gràcies a la premsa: *Tanda de valsos* (L. Fall), *Fantasia sobre motius de sarsueles* (F. Corto), *Lealtad* (J. Franco), *Marxa solemne* (Mn. Fargas) i la sardana *Cap al tard*. La música de banda es percep aleshores com a contraposada a la moda de la música banal i grossera. El concert de banda és un punt de trobada privilegiat entre la música culta i les capes populars, «proporciona un instructivo a la par que módico recreo a los ciudadanos que su posición no les permite acudir a otros sitios».[35]

Amb poc temps, la colla de professors que lidera Agustí Coll aconsegueix reputació, proporciona èxits i genera concurrència. Diverses fonts, en destacar la qualitat del conjunt, expliquen que la Banda Municipal de Mataró és una de les primeres de la península que s'atreveix a tocar passatges del *Parsifal* de Wagner. A part de les actuacions en les festes assenyalades i els famosos «conciertos domingueros», la Banda Municipal

esdevé imprescindible en tota mena d'actes públics: festes de carrer, ballades, serenates i aplecs a l'aire lliure. És requerida per actuar en diversos pobles del Maresme i del Vallès. La Banda Municipal i l'Orfeó Mataroní actuen junts amb freqüència, són memorables les trobades a les festes de Sant Pere al veïnat de mar i algunes sortides artístiques, amb carruatges, com la de Sant Celoni, el diumenge 25 d'octubre de 1914.[36]

Entre 1912 i els primers anys vint la Banda Municipal viu una època d'or d'entusiasme i voluntarisme. Després, diversos factors debiliten l'agrupació instrumental de manera que, l'any 1929, l'Ajuntament intercedeix per reorganitzar-la. El regirament comportarà la desvinculació enigmàtica d'Agustí Coll de la Banda Municipal.

EL COLOSSAL HOMENATGE DE 1916[37]

El dia 26 de març de 1916 l'agrupació Foment de la Sardana i l'Orfeó Mataroní organitzen un magne homenatge «en honor i elogi a son benvolgut consoci i distingit mestre en Agustí Coll i Agulló». La Banda Municipal, com no pot ser d'altra manera, s'adhereix i pren part en l'acte. Se li ret un homenatge per la trajectòria del mestre i compositor que ha estat guardonat arreu en els darrers anys. En especial s'esmenta la sardana *Camperola*, premiada a Figueres l'any 1910. «Heus aquí, senyors, perquè celebrem aqueixa festa; per enaltir l'obra d'un compatrici nostre que, de molt temps ha, des de sa jovenesa, ve dedicant-se al conreu de la música, i d'una manera especial de la música nostra, de la música popular. (...) A part de les seves cançons premiades, l'Orfeó Mataroní deu la seva constitució al mestre Coll; La Banda Municipal de nostra ciutat, ¿existiria sense l'esforç del nostre amic? Ja veuen doncs, senyors, que per molts conceptes s'ha fet nostre estimat consoci digne d'aquest homenatge...».

La gentada omple l'espaiosa sala de la seu social del Foment de la Sardana. Es llegeix un telegrama d'adhesió del mestre J. Sabater. Intervenen amb parlaments mossèn Molé, J. Julià, J. Cambra, M. Montells i clou l'acte el president de l'entitat sardanista, F. Ribas. Entremig es llegeixen poesies, dedicades especialment, de F. Rossetti, J. Layret, J. Soler i S. Llanas. I a tot això, s'intercalen breus actuacions de l'Orfeó Mataroní (que interpreta moltes cançons populars i *Himne a la Senyera* de Coll) i la Banda Municipal (que toca *Camperola*, *Catalanesca* i *Fum, fum, fum*, tres conegudes sardanes del mestre).

Tot i la grandesa de l'acte, el que resulta estrany, insòlit si es vol, és que el compositor homenatjat no hi assisteix. «El mestre Coll, en una lletra que envià excusà la seva assistència a la festa, puig compromisos contrets abans de la celebració de la mateixa l'impossibilitaven de trobar-se entre ells». Coll té en aquell moment 42 anys. En fa quatre que dirigeix la Banda Municipal, en fa onze que va deixar la direcció de l'Orfeó Mataroní, en fa quinze que és professor de l'Escola d'Arts i Oficis, i viu una etapa de creació musical remarcable. La seva obra és premiada i publicada. Realment té un compromís inexcusable per no aparèixer a l'acte de reconeixement? Hi ha algun recel encara vers l'Orfeó? Hi ha alguna causa que desconeixem o és la modèstia personal de la qual tothom parla?

RECORT
DEL
ÍNTIM
HOMENATJE
que
les entitats
Agrupació Foment de la Sardana
i
Orfeó Mataroní
AMB L'ADHERIMENT I COOPERACIÓ DE LA
BANDA MUNICIPAL DE NOSTRA CIUTAT
CEL·LEBRAREN LO DIA 26 DE MARS DE 1916
EN HONOR I EL·LOGI A SON BENVOLGUT CONSOCI I DISTINGIT MESTRE EN
AGUSTÍ COLL I AGULLÓ
PREU 10 CENTS

Portada del llibret de vuit pàgines que rememora l'acte de l'homenatge que se li va retre al mestre Agustí Coll el dia 26 de març de 1916.

MASMM, Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1.

Portada de la partitura impresa *Antigua Iluro*, editada a Mataró per G. Vilà. Marxa pasdoble per a banda. Biblioteca Caixa Laietana. Col·lecció Mataró-Maresme.

Naturalmente, resultando insuficientes, determinó que la organización decayera y que su crédito artístico se derrumbara o poco menos. La tenaz constancia de su Director y de algunos profesores músicos, evitó que la disolución de la Banda fuese un hecho. Logróse del cabildo municipal un aumento en la subvención y así se salvó momentaneamente la debacle y así mismo estamos en la hora presente».[38]

La modèstia i l'honestedat són les qualitats repetidament ressaltades per tots els escrits del llibret de l'homenatge. L'autor de l'article necrològic de 1944 ens ho ratifica posant exemples concrets, passatges inèdits de la vida de Coll. Sempre es fa difícil esbrinar sobre el caràcter i la manera de ser d'una persona llunyana en el temps, però tot indica que el mestre va ser admirat i estimat precisament per la seva extrema humilitat.

LA RESTRUCTURACIÓ DE 1929. UN CAS DE JUBILACIÓ ANTICIPADA?

L'anàlisi dels expedients municipals evidencia que, al llarg dels anys vint, la Banda Municipal inicia una corba descendent. Tant és així, que el dia 2 de setembre de 1928, el tinent d'alcalde Bernardino Ros signa una proposició per reorganitzar completament l'entitat musical. En la introducció explica que l'any 1911 l'entusiasme d'uns músics, el mecenatge d'alguns amants de la música i la modesta subvenció de l'Ajuntament van fer possible una banda que amb poc temps va guanyar-se el reconeixement de tothom. Argumenta que la davallada té arrel econòmica i apunta que recentment ja es va haver de fer front a una crisi. I, com sempre, la determinació de Coll va ser clau:

> «Cesaron pronto las aportaciones pecuniarias personales y solo la subvención del Municipio tuvo que atender los naturales gastos que para material, vestuario y demás se hacían imprescindibles.

El ple del consistori del 19 d'octubre aprova un dictamen, provinent dels negociats de Foment i de Governació, en el sentit de constituir una nova Banda Municipal, més potent i de més rang, a l'estil de les de Sabadell, Barcelona, Vic, Terrassa o Reus. La renovació passa per dotar la institució d'un reglament, per crear una Escola de Música associada a la Banda Municipal, per adquirir nou vestuari i nous instruments i per augmentar la plantilla i el pressupost. Està clar que el consistori decideix implicar-s'hi i fer que la banda sigui més «municipal» que a l'etapa anterior. El poder local s'obliga a un major esforç econòmic i, lògicament, s'adjudica una acció més intervencionista sobre la Banda Municipal.

La maquinària municipal es posa en marxa i primerament s'aprova el reglament. La Banda Municipal dependrà exclusivament de l'Ajuntament. Hi haurà director i trenta-nou músics. S'estableixen els drets i deures de cada part, un règim d'assaigs i d'actuacions, una normativa sobre vestuari i

REGLAMENTO
DE LA
BANDA MUNICIPAL
DE
MATARÓ
APROBADO POR EL AYUNTAMIENTO PLENO

Portada del reglament de la Banda Municipal de Mataró, (1929). MASMM.

La Banda Municipal davant l'Ajuntament, per les Santes de 1929. L'agrupació estrenava vestuari blanc d'estiu després de la reestructuració general de l'entitat.
MASMM. Arxiu d'Imatges. Postal Edicions Carreras.

instruments (materials que seran de titularitat municipal i manteniment a càrrec dels músics), un règim de sancions i una taula de tarifes per als contractes. S'aprova un increment pressupostari per al 1912, s'acorden les quantitats dels sous i es treu a concurs la compra de tot el vestuari i de tot l'instrumental.[39]

La llista dels instruments que es compren ens parla d'una agrupació dominada pels instruments de vent (més de trenta) i tres instruments de percussió (la caixa, el bombo i els platerets). Entre els aeròfons de fusta, hi destaquen els clarinets i els saxofons. Hi ha també un requint, una flauta, un flautí, un oboè i un fagot. Entre els de metall, hi ha tres trompetes, dos fiscorns, tres trombons, dos bombardins, dues trompes i tres tubes.

Pel que fa al personal, atenent que els músics seran treballadors remunerats pel comú i per tal d'exercir un control inicial sobre la seva qualitat professional, el ple de l'Ajuntament de 14 de febrer de 1929 acorda proveir les places fent taula rasa. Per això, com a apèndix del reglament,[40] publica el programa de proves per a un concurs oposició de lliure concurrència. Es presenten trenta-una sol·licituds,[41] entre les quals hi ha la d'Agustí Coll i Agulló, que és l'únic que opta a la plaça de director. El 3 d'abril el tribunal (format pels músics Joan Borràs de Palau i Julián Palanca, entre d'altres) proposa el nomenament de vint-i-set professors. El ple municipal del 3 de maig resol l'afer i els nomena definitivament. Coll està a la llista i se'l confirma amb la designació de director.

El que passa a partir d'aquí és ben estrany. Resseguim la documentació sense trobar cap pista de Coll. Ben al contrari, al setembre la plaça de director de la Banda Municipal i de la recent inaugurada Escola de Música és ocupada per Bernardino Gálvez Bellido, professor del Conservatori del Liceu de Barcelona que, dit

Tarifa a regir en las contratas de la Banda

BANDA COMPLETA

Asistencia a procesión cívico o religiosa	500	ptas.
Concierto (integrado por 5 números musicales)	300	"
Pasacalle (duración máxima: una hora)	250	"
" (suplemento por cada hora más)	100	"
Baile tarde (12 bailables)	250	"
Baile de noche (16 bailables)	350	"
Baile, tarde y noche (8 y 16 bailables respectivamente)	500	"

MEDIA BANDA

Procesión cívico o religiosa	150	ptas.
Pasacalle (duración máxima: una hora)	150	"
" (suplemento por cada hora más)	75	"
Baile de tarde (12 bailables)	150	"
Baile de noche (16 bailables)	200	"
Baile de tarde y noche (8 y 16 bailes respectivamente)	300	"

NOTA: Cuando en una misma contrata se solicite la Banda por dos o más conceptos de los arriba detallados separadamente, así como para otras tocatas no especificadas en las listas anteriores, el Concejal-Delegado, de acuerdo con el Director, podrá conceder una bonificación razonable o establecer precios especiales, haciéndolo constar en acto de la firma.

Tarifa de preus per contractar la Banda Municipal de Mataró un cop feta la reestructuració de l'agrupació (1929).
És el darrer full del reglament de la banda.
MASMM.

sigui de passada, no ha ni participat al concurs de la primavera anterior. Coll no apareix ni en la plantilla dels vuit professors de la Banda que impartiran classes a la nova escola.[42] Desaparició, la de Coll i Agulló, que el modest biògraf del *Diario de Mataró* de l'any 1944, associa amb la decisió personal de jubilar-se. Massa contradictori tot plegat! Ens inclinem a pensar que entre el nomenament de Coll (maig) i l'inici de la nova temporada (setembre) alguna contrarietat fa desistir el mestre mataroní de continuar.

Pocs mesos després, calculem que a mitjan 1930, Josep Llorà i Casademunt, fins aleshores subdirector de la Banda Municipal i de l'escola, fa funcions de director perquè Gálvez probablement ha tocat el dos. Com veiem, la reorganització a fons de la Banda Municipal ha suposat l'enigmàtica jubilació anticipada d'Agustí Coll i Agulló. En aquest moment té 56 anys. Després vindran els temps de la vellesa, coincidents amb la Segona República, el conflicte bèl·lic i quatre anys de postguerra.

Agustí Coll i la seva esposa, Assumpció Genís, i el fill d'un nebot del matrimoni (entre 1940 i 1943). Imatge cedida per Àngela Argés.

VELLESA I MORT. IN MEMORIAM

Des de 1929, any en què es desvincula de la Banda Municipal, i 1944, any en que mor, Coll viu catorze anys. És l'etapa de la vellesa, en companyia de la seva esposa, sense cap dels seus tres fills i sense el protagonisme social que l'ha caracteritzat sempre. Una etapa de vida reservada, dedicada a donar classes de piano i dedicada a la composició. Els anys trenta són turbulents. El catalanisme moderat que professa Coll no encaixa enlloc. Perdem la petja del mestre. Solament dues partitures manuscrites estan signades en aquesta època: *Nostra senyora de Montserrat* (1930) i *La font del parc* (1937).

Acabada la Guerra Civil, amb 65 anys, Coll s'aplica a la composició amb cert exercici de rescat i compendi d'obra pròpia. Melodies i ritmes que ell mateix havia creat són reportats per construir obres per a banda amb un tractament simfònic més ambiciós fruit de l'experiència acumulada. Són quatre composicions de plenitud que passem a descriure.

En data desconeguda i amb el títol de *Tardoral*, Coll havia compost una sardana per a cinc veus mixtes, amb lletra del poeta gironí Hostench i Torrent. Era una obra coral que havia aconseguit un guardó a un dels certàmens musicals de Banyoles. L'any 1940 reescriu la partitura, «arreglo per a banda del coral de dit nom», amb el nom de *Tardoral* o *Natura* i l'any 1943 en

Agustí Coll, ja gran, enmig de la Banda Municipal de Mataró dirigida per Domènec Rovira (entre 1941 i 1943). Imatge cedida per Àngela Argés.

Portada d'*Harmonia Revista Musical* núm. 215, que inclou la partitura completa d'*Ecos de Cataluña*. Biblioteca Caixa Laietana. Col·lecció Mataró-Maresme.

revisa la versió coral i la tramet al director de l'Orfeó de Girona, Josep Baró i Güell, per ser interpretada per aquest cor conjuntament amb l'Acadèmia Musical Mariana de Mataró.[43]

El dia 27 de maig de 1941, de la mà del mestre Domènec Rovira, la Banda Municipal estrena al Teatre Clavé la *Glosa*, quart moviment d'una suite orquestral titulada *De mi tierra* o *Ecos de Cataluña*. El tercer moviment és la revisió de la sardana *La font del parc* que hem esmentat. El primer i el segon moviment es titulen *Dansa* i *Cançó*, respectivament. Aquest arreplec de quatre moviments es publica el mateix any, a Madrid, a *Harmonia Revista Musical* (número 275-276).

Aires catalanes és una marxa amb ritme de pasdoble per a banda, també publicada a Madrid l'any 1944 per la mateixa revista. Desconeixem si és la revisió d'una obra anterior perquè l'únic exemplar que hem localitzat (encara no consultat) està a la Biblioteca Nacional d'Espanya.

Fiesta campestre és un llarg poema musical, dividit en dos moviments (*matí* i *tarda*), veritable mosaic d'obres pròpies enmig d'un programa descriptiu. Agustí Coll hi treballa intensament els darrers mesos de la seva vida. Es tracta de l'obra pòstuma del compositor, recull enllaçat del bo i millor de la seva producció: *Primavera*, *La llavor*, *Cant dels joves*, *Pregària a la Verge*, *A la luz de la luna*, *Antigua Iluro*, entre d'altres.

Amb 70 anys, Agustí Coll mor el dia 20 de març de 1944 a la seva casa del carrer de Cuba. El funeral té lloc a l'església de Sant Josep.[45] Hi assisteix tota la corporació municipal i, en sortir, la Banda Municipal acompanya el fèretre tocant *In Memoriam*, la marxa fúnebre que el mateix Coll havia compost en record dels seus fills, traspassats tots tres prematurament.

Un mes després de la mort de Coll, el director de la Banda Municipal, Domènec Rovira, dirigeix un concert d'homenatge[44] al mestre fundador i primer director de l'agrupació. En el repertori, tot obres de Coll, no hi falta l'estrena d'aquell darrer poema musical. Tot s'esdevé al Teatre del Foment, el dia de Sant Jordi de 1944.

Precisament *In Memoriam*, publicada per *Harmonia Revista Musical*, el març de 1921, és interpretada actualment, i probablement des dels anys quaranta, en una processó de la Setmana Santa de Cartagena.[46] La magna processó de la Cofradía del Prendimiento (coneguda popularment com la Confraria Califòrnia) presenta cada Dimecres Sant a la tarda un recorregut amb tretze passos que relaten els episodis de la detenció de Jesús. Cada pas va acompanyat de la música d'una banda. L'últim pas és el de la Verge del Primer Dolor, amb talla de l'escultor Mariano Benlliure. La banda que acompanya aquesta Mare de Déu toca de forma continuada i exclusiva la marxa fúnebre creada per Coll. Si bé als inicis aquesta peça s'alternava amb altres dedicades expressament a la Verge, amb el temps la bellesa i la popularitat de la composició del mestre mataroní les desbancà. Avui no es pot concebre la sortida al carrer de la Verge Califòrnia sense els sons d'*In Memoriam*.

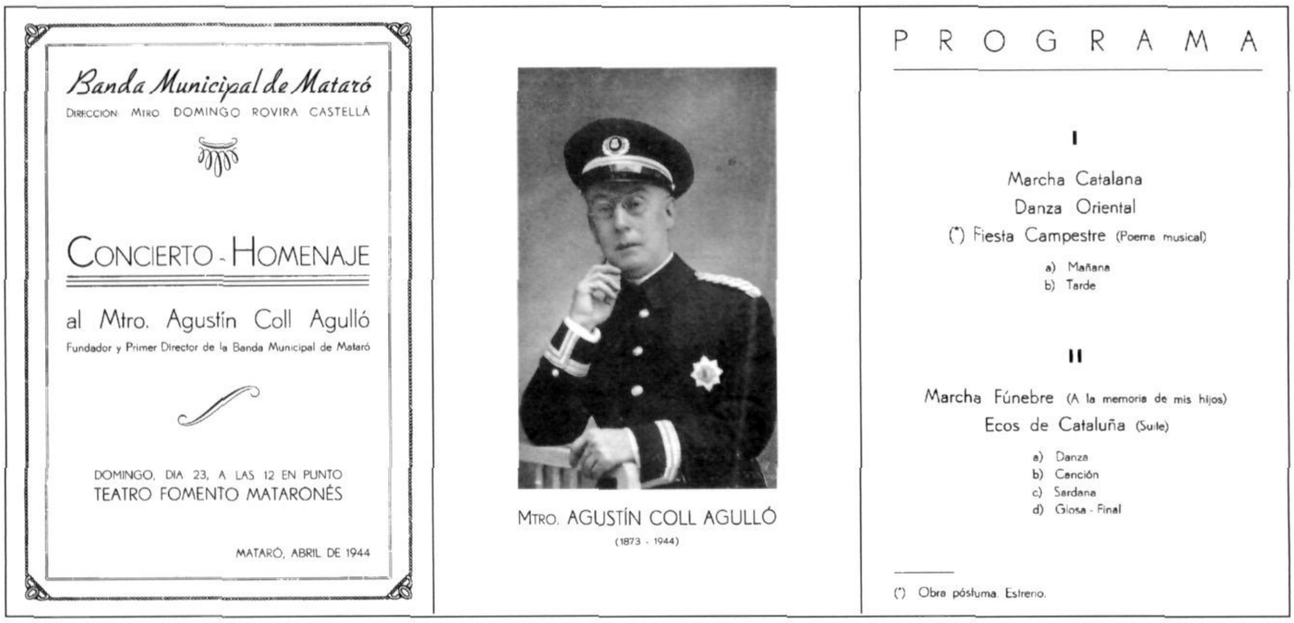
Banda Municipal de Mataró
DIRECCIÓN: MTRO. DOMINGO ROVIRA CASTELLÁ

CONCIERTO - HOMENAJE

al Mtro. Agustín Coll Agulló
Fundador y Primer Director de la Banda Municipal de Mataró

DOMINGO, DIA 23, A LAS 12 EN PUNTO
TEATRO FOMENTO MATARONÉS

MATARÓ, ABRIL DE 1944

MTRO. AGUSTÍN COLL AGULLÓ
(1873 - 1944)

P R O G R A M A

I

Marcha Catalana
Danza Oriental
(*) Fiesta Campestre (Poema musical)
a) Mañana
b) Tarde

II

Marcha Fúnebre (A la memoria de mis hijos)
Ecos de Cataluña (Suite)
a) Danza
b) Canción
c) Sardana
d) Glosa - Final

(*) Obra póstuma. Estreno.

Programa de mà del concert d'homenatge pòstum del dia 23 d'abril de 1944. MASMM.

Com va arribar a la regió murciana la marxa fúnebre creada per Coll? En resposta a això només podem especular amb la possible amistat del mestre amb el músic Camilo Pérez Monllor, home molt vinculat a Cartagena, compositor de moltes marxes processionals i director entre 1919 i 1927 de la Banda de Música del Tercer Regiment d'Infanteria de Marina, la banda que solia acompanyar antigament la confraria citada. Partitures d'ambdós músics es publiquen a Madrid en l'exemplar de *Harmonia Revista Musical* d'octubre i novembre de 1944. Fa mig any que Coll és mort. Hem de suposar que Pérez Monllor vetlla per la difusió de la música de l'amic difunt. De la mateixa manera que devia propiciar aquesta edició amb obra del mestre mataroní, també devia incorporar la marxa *In Memoriam* al repertori de la banda que tancava la processó del Dimecres Sant a Cartagena.

Un temps abans de morir, Agustí Coll, en un enèsim acte de generositat, fa donació del seu arxiu musical a la Banda Municipal de Mataró. Quan als anys seixanta la banda començava a fer aigües, tres dels músics de la formació, conscients del valor del fons i per evitar-ne la dispersió, es dirigeixen al president de l'única biblioteca que aleshores hi ha a Mataró: «Los que suscriben hacen donativo a la Biblioteca Popular de la Caja de Ahorros de Mataró de 44 legajos y 179 libros, provinientes de la colección que fue de Don Agustín Coll Agulló. Mataró, 19 de noviembre de 1965».[47]

A Mataró, des dels anys seixanta del passat segle, un petit carrer del Pla d'en Boet, entre els carrers del pintor Vicenç Puig i del polític Carrasco i Formiguera, molt a prop del Camí del Mig, porta el nom del mestre Agustí Coll i Agulló.

Nicolau Guanyabens i Calvet

NOTES

1.- Parròquia de Sant Joan i Sant Josep de Mataró, Llibre de Baptismes 1, p. 567.

2.- Gaspar Collet i Gurgui (Mataró, 1842-1907) era prevere de Santa Maria. L'any 1870 va obtenir la vacant de resident perpetu capíscol (cantor) de la Capella de Música. El seu pensament catalanista i la seva tasca de pedagogia musical el fan estar a la base de moltes iniciatives. El trobem a la primera associació catalanista de Mataró, dirigint el cor de l'Associació Artístico Arqueológica (1889), fent de professor de música a l'Escola d'Arts i Oficis i també al Cercle Catòlic d'Obrers. L'any 1906 és el primer director del cor de la Congregació Mariana. Va ser un home clau en la formació de molts joves de la ciutat a les darreres dècades del segle XIX.

3.- Arxiu Municipal de Mataró (=AMM), Expedient de cultura C-0026-04. Concurs per a les places de mestres i director de la Banda Municipal (1929). Punt 8 del currículum presentat per Agustí Coll i Agulló.

4.- *Mataró*, 2 de maig de 1944, núm. 506. «Concierto homenaje al Maestro Coll Agulló». Article signat per MM.

5.- Les dades genealògiques estan extretes de l'arxiu de la Parròquia de Sant Joan i Sant Josep de Mataró: matrimoni Coll Rossell (7 de juny de 1900) M5, p. 421; mort de Joana Rossell (3 de juny de 1903) OB5, p. 228; Eduard (nascut el 8 d'abril de 1901 i mort el 21 de juny del mateix any) B8, p. 238 i OB5, p. 138; Ferran (nascut el 31 de maig de 1903) B9, p. 277; Jaume (nascut el 28 de juny de 1908 i mort el 19 de desembre de 1918) B10, p. 245 i OB7, p. 186. Desconeixem el lloc i la data del matrimoni de Coll amb Assumpció Genís i també de la mort del seu fill Ferran.

6.- AMM, Padró d'habitants de 1900, p. 269. Parròquia de Sant Joan i Sant Josep de Mataró: M5, p. 421.

7.- FRANCESC DE P. ENRICH I REGÀS, *La vida a Mataró a primer quart de segle. Uns records*. Col·lecció Caps de Bou núm. 8. Patronat Municipal de Cultura de Mataró; Editorial Alta Fulla (1987), pp. 153-154.

8.- Ídem nota 3.

9.- Coneixem l'existència d'aquest establiment musical pel segell estampat sobre la partitura impresa *Cançons populars catalanes* que es troba a la Col·lecció Autors Mataronins (Coll i Agulló) de la Biblioteca Popular de Caixa Laietana. L'adreça de la botiga era el número 31 de la Rambla de Mendizábal, que és com s'anomenava la Riera aleshores.

10.- *Mataró*, 25 de març de 1944, núm. 492 «El maestro Coll Agulló». Article necrològic signat per MM. Aquest és l'article biogràfic més complet que existeix sobre el mestre Coll. Tot i el to pujat de lloança que empra en parlar del difunt, la majoria de dades que presenta, un cop contrastades amb altres fonts informatives, són fiables.

11.- LLUÍS MILLET, *Els meus records*. Conferència commemorativa del Centenari de la Renaixença. RMC (1933), pp. 277-280.

12.- PERE ARTÍS I BENACH, *El cant coral a Catalunya (1891-1979)*, Editorial Barcino (Barcelona 1980), p. 39.

13.- Més endavant en el temps, Lluís Millet i Joan Borràs prologarien l'edició d'harmonitzacions d'Agustí Coll. El primer, l'obra *Cançons de Nadal* i el segon, l'obra *Cançons populars catalanes*.

14.- *Diario de Mataró y su comarca*, 17 d'abril de 1897, núm. 87, p. 3.

15.- *Diario de Mataró y su comarca*, 26 de juliol de 1898, núm. 164, p. 2.

16.- *Diario de Mataró y su comarca*, 25 d'agost de 1898, núm. 187, p. 2.

17.- Museu Arxiu de Santa Maria (=MASMM), Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1. Llibre del reglament de la Societat Coral La Palma, 1899.

18.- MASMM, Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1. Llibre d'inventari de l'Orfeó Mataroní La Palma. A la pàgina corresponent al 5 de setembre de 1903, hi trobem la llista de partitures que fins aleshores havien estat propietat de la Societat Coral La Palma.

19.- *Diario de Mataró y su comarca*, 29 de juliol de 1899, núm. 167, p. 2 i també de 16 d'agost de 1899, núm. 181, p. 2.

20.- Aquesta actuació conjunta de l'Orfeó Catalònia i l'Orfeó Nova Catalunya al teatre Tívoli està apuntada a l'article ja citat «El maestro Coll i Agulló», dins *Mataró*, 25 de març de 1944, núm. 492. No és gens estrany que això passés, donat que Agustí Coll i Enric Morera es professaven l'amistat lògica de deixeble i mestre.

21.- La premsa local recull diverses actuacions d'aquest primer Orfeó Mataroní, entre gener de 1902 i juliol de 1903. Hi figura com a sots-director Fèlix Clariana. Per les Santes dels dos anys, per exemple, ofereixen concerts instrumentals i corals davant de l'Ajuntament, conjuntament amb La Perla, La Palma, l'Harmonia i l'orquestra Vilas.

22.- *Diario de Mataró y su comarca*, 29 d'agost 1903, núm. 192, p. 3.

23.- MASMM, Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1. Llibre d'Actes 1903-1907. Sessió de 5 de setembre de 1903. Els vocals del primer consell directiu són Domingo Pou, Narcís Martí i Josep Manén (com a socis protectors) i Rafel Barrau, Ramon Renté i Joan Seidal (com a socis cantaires).

24.- *Diario de Mataró y su comarca*, 9 de gener de 1904, núm. 6 , p. 3. Al mateix diari, exemplar de 12 de gener, núm. 8, p. 3, hi trobem un llarg article dedicat al concert i a l'explicació del procés de fundació del nou orfeó.

25.- MASMM, Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1. Carta de queixa dels cantaires contra Agustí Coll Agulló. Novembre de 1905.

26.- MASMM, Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1. Llibre d'Actes 1903-1907. Sessió de 22 de novembre de 1905.

27.- MASMM, Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1. Llibre d'Actes 1903-1907. Sessió de 26 de febrer de 1907.

28.- La partitura de *Les Ninetes de Mataró*, americana per a dues veus de tenor i una de baix, és manuscrita i sabem que era del repertori de la Societat coral Euterpense La Perla, perquè s'hi troba estampat el segell d'aquesta entitat. Està a la Biblioteca Popular de Caixa Laietana, Col·lecció Autors, Caixa de Coll Agulló.

29.- *Mataró*, 25 de març de 1944, núm. 492 «El maestro Coll Agulló». Article necrològic signat per MM.

30.- Coneixem aquesta instància per la nota de la p. 155 de Francesc de P. Enrich i Regàs, *La vida a Mataró a primer quart de segle. Uns records*, ja citat. La instància, l'hem trobat transcrita a un exemplar no identificat de la revista *Tot Mataró*.

31.- AMM, Llibre d'acords municipals, sessió del ple del 5 d'octubre de 1911.

32.- AMM, Llibre d'acords municipals, sessió del ple de 15 de maig de 1912.

33.- *Diario de Mataró y su comarca*, 2 d'agost de 1912, núm. 5048, p. 2. Article «La Banda Municipal de Mataró», signat per Manuel March Sala.

34.- *Diario de Mataró y su comarca*, 29 de juliol de 1912, núm. 5044, p. 3.

35.- Ídem nota 33.

36.- La sortida artística de la Banda Municipal i l'Orfeó Mataroní a Sant Celoni va ser més llarga que un dia sense pa. Més d'una desena de carruatges van sortir de Mataró a quarts de cinc de la matinada i van tornar a casa a les dotze de la nit. Van actuar al matí a la missa parroquial, al migdia a la plaça i a la tarda al centre catalanista, al centre moral i al local del cinema. Les peripècies de la jornada queden recollides a *Diario de Mataró y comarca*, 28 d'octubre de 1914, núm. 5.706, pp. 2-3.

37.- Totes les cites d'aquest capítol estan extretes del llibret de 8 pàgines titulat *Record del íntim homenatje que les entitats Agrupació Foment de la Sardana i Orfeó Mataroní amb l'adheriment i cooperació de la Banda Municipal de la nostra ciutat celebren (...) en honor (...) Agustí Coll i Agulló*. MASMM, Fons Orfeó Mataroní. Caixa 1. Expedient de 1916.

38.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-03 (documents sobre la Banda Municipal entre 1925 i 1930). Proposició de 2 de setembre de 1928.

39.- La documentació sobre el concurs per la compra d'instrumental i vestuari i, en general, sobre els aspectes relacionats amb la renovació de 1928-1929, està a l'expedient de Cultura C-0026-03. Vegeu nota 38.

40.- *Reglamento de la Banda Municipal de Mataró*, a l'expedient de Cultura C-0026-03. Vegeu nota 38.

41.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-04. Concurs per les places de mestres i director de la Banda Municipal (1929).

42.- AMM, Llibre d'acords municipals, sessió del ple municipal del 4 de setembre de 1929.

43.- De la composició *Tardoral* o *Natura*, hi ha quatre exemplars manuscrits tal com s'indica a l'annex 1 d'aquest estudi. La notícia de la versió lliurada al director de l'Orfeó Gironí està extreta del diari *Mataró*, de 25 de març de 1944, núm. 492. «El maestro Coll Agulló», article signat per MM.

44.- *Mataró*, 2 de maig de 1944, núm. 506. «Concierto homenaje al Maestro Coll Agulló», article signat per MM.

45.- Parròquia de Sant Joan i Sant Josep de Mataró. Llibre d'òbits, núm. 9, p. 300.

46.- Tota la informació sobre la interpretació d'*In Memoriam* a la Setmana Santa de Cartagena està extreta de les converses amb l'historiador Agustín Alcaraz Peragón que, a més, és l'autor de l'article sobre Coll i Agulló inclòs a la web www.tertulialavara.es.

47.- Biblioteca Caixa Laietana. Fons de partitures de la Banda Municipal. Carta manuscrita i signada que es troba a la llibreta inventari de les obres musicals.

– APÈNDIX –

A) CATÀLEG D'OBRES

Aquest catàleg ha estat realitzat a partir de l'anàlisi i buidat de diverses biblioteques i arxius, les sigles dels quals serveixen per concretar la localització de cada títol. Es dóna el cas d'algun títol o peça no localitzat en cap arxiu o biblioteca; aleshores remarquem d'on prové la informació que ens parla de la seva existència.

BC:	Biblioteca de Catalunya
BNE:	Biblioteca Nacional d'Espanya
BP.CA:	Biblioteca Caixa Laietana. Col·lecció Mataró-Maresme. Autors
BP.FB:	Biblioteca Caixa Laietana. Col·lecció Mataró-Maresme. Fons de la Banda Municipal
MASMM.CA:	Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. Col·lecció Autors
MASMM.AMM:	Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró. Fons Acadèmia Musical Mariana

Atès que desconeixem la data de creació de moltes de les obres i atès que d'una mateixa obra hi poden haver versions per a diferents agrupacions instrumentals, hem optat per l'ordenació alfabètica segons el títol, i tota l'obra dividida en dos grans grups: música impresa i música manuscrita. És molt probable que alguna de les obres que hem trobat manuscrites hagi estat publicada, sense que en tinguem constància de moment. Les obres de les quals hem recollit versions impreses i manuscrites, queden descrites amb preferència a l'apartat de la música impresa.

MÚSICA IMPRESA

AIRES CATALANES
Pasdoble marxa
Publicada per *Harmonía Revista Musical*, núm. 310-311, Madrid
Octubre - novembre de 1944
BNE

ANTIGUA ILURO
Marxa de pasdoble per a banda amb corneta
Impremta G. Vilá, Mataró
BP.CA / BP.FB
A BP.FB també hi ha una versió manuscrita
A MASMM.CA i a BP.CA hi ha manuscrits datats a 20 d'abril de 1921 i amb el títol *Gran marxa militar*

ASUNCIÓN
Masurca per a piano
Impremta Ildefonso Alier
BP.CA / BC
Dedicada a Asunción Badia Catarineu

A LA LUZ DE LA LUNA
Serenata per a cant i piano
Edicions Magín González, Barcelona, maig de 1922
BP.CA
Lletra de Francesc Rossetti Sánchez.
La data exacta de publicació, la coneixem a través d'Àngel Sody de Rivas, *Francesc Rossetti. Retrat d'un poeta*, Ajuntament de Malgrat de Mar 2006, pp. 54 i 122.

CAMPEROLA
Sardana llarga. Reducció per a piano
Impremta Sobrequés i Reitg, Girona / Impremta de Joaquim Mora. Barcelona
BP.CA / MASMM.CA / BP.FB
Inclou partitures manuscrites per a banda i també per a piano i flabiol
Dedicada a l'Agrupació Foment de la Sardana de Mataró
Primer premi de composició de sardanes de Figueres, 1910

CANÇONS INFANTILS / CANCIONES INFANTILES
A dues o tres veus, i piano
Impremta Ildefonso Alier, Madrid
MASMM. AMM
Textos en castellà i català
Premiades en los Jocs Florals de Girona (1908) i La Bisbal (1909)
Traducció al castellà de D. Dotras
Inclou sis títols: *El tardaner*, *Lo mentider*, *Himne*, *El joch*, *Albada* i *Llavor*.
Lletres de Marianel·lo, Barrios, Llanas i Mestres.
A MASMM.CA hi ha una versió manuscrita amb els quatre primers títols
A MASMM.AMM hi ha un joc de particel·les d'*El tardaner*

CANÇONS POPULARS CATALANES
Per a cant i piano
Impremta musical de Joaquim Mora, Barcelona
BP.CA / MASMM.CA / BC
Inclou nou títols harmonitzats
Pròleg de Joan Borràs de Palau
A MASMM.CA també hi ha una versió manuscrita que inclou 25 cançons i està signada el febrer de 1907
Premiades als Jocs Florals de Girona de 1908
A MASMM.AMM hi ha l'harmonització per a quatre veus d'*El desembre congelat*, datada a Mataró, octubre de 1916

CANTS DEL POBLE
Sardana
Publicada per *Harmonia Revista Musical*, Madrid, núm. 53, maig de 1920
BNE
A BP.CA hi ha un manuscrit

DE MI TIERRA o ECOS DE CATALUÑA
Suite de quatre parts: dansa, cançó, sardana, glosa final
Dedicada cadascuna a Francesc Calvo, Emili Sagí, Joan Mora i Emili Noé
Publicada a *Harmonía Revista Musical*, Madrid, núm. 275-276 [1941]
BP.CA / BP.FB / BNE
A BP.FB també hi ha una versió manuscrita, amb guió i particel·les
A BP.CA i BP.FB hi ha dues versions manuscrites, datades a Mataró a 1937 i a 1940, de la tercera part d'aquesta suite, la sardana, amb el títol *La font del parc*.
A un dels tres exemplars de la BNE es llegeix: «Estrenada por la Banda Municipal en el teatro Clavé de Mataró el dia 25 de mayo de 1941»

IN MEMORIAM
Marxa fúnebre per a banda
Publicada por *Harmonía Revista Musical*, Madrid, núm. 62, març de 1921.
A BP.CA hi ha una versió manuscrita dedicada a la memòria dels fills

MAL DE AMOR
Cuplet xotis
Edició dels autors: Coll i Rossetti
Lletra de Francesc Rossetti Sánchez.
A BP.CA hi ha una versió manuscrita
Coneixem l'existència de l'edició dels propis autors a través d'ÁNGEL SODY DE RIVAS, *Francesc Rossetti. Retrat d'un poeta*, Ajuntament de Malgrat de Mar 2006, pp. 54 i 122.

MARINADA
Sardana per a banda
Impremta Ildefonso Alier
BP.CA
A BP.FB hi ha una versió manuscrita signada a Mataró, el març de 1912

MICROBIO CHICO
Pasdoble flamenc. Versions per a piano, per a banda o per a sextet
Edicions Musical Emporium i també Impremta musical de Joaquim Mora, ambdues de Barcelona
BP.CA. Només hi ha la versió per a piano
Dedicat al ventríloc V. Llobet
A BP.FB hi ha una versió manuscrita datada a 21 d'agost de 1914

PREGÀRIA A LA VERGE
Per a una veu a l'uníson i orgue o harmònium
Impremta musical de Joaquim Mora. Barcelona
BP.CA / BP.FB / MASMM.CA / MASMM.AMM
Textos en català i castellà.
Premiada per l'Acadèmia bibliogràfico-mariana de Lleida, 1909
Lletra de Salvador Llanas i Rabassa
Dedicada a Francesc de P. Mas, canonge de la catedral de Barcelona

MÚSICA MANUSCRITA

AMOROSA
Cançó a quatre veus d'estil popular
MASMM.AMM

ANYORANÇA 1
Cançó per a cant i piano
BP.CA
Lletra del prevere J. Busqué

ANYORANÇA 2
Barcarola a veus soles
MASMM. AMM
Lletra de F. Carreras Padrós

CAMÍ DE LA MASIA
Sardana per a banda / BP.CA

CANÇÓ DE L'ESTRELLA
Per a dues veus i piano
MASMM.CA / MASMM. AMM
Dedicada a les deixebles Rosalia i Pilar Barrera
Lletra de mossèn Cinto Verdaguer

CANIGONENCA
Sardana sobre les cançons populars *Muntanyes regalades*, *Lo desembre congelat* i *Muntanyes del Canigó*
BP.CA / BP.FB

CANÇONETA
Cor a cinc veus mixtes
Tercer accèssit del certamen de Barcelona, 1898
En tenim coneixement perquè Coll l'esmenta en el seu currículum (AMM, Expedient de cultura C-0026-04).

CANT DELS JOVES
Himne per a banda. Barcarola per a veus mixtes
BP.CA / MASMM. AMM
Lletra de Joan Maragall
Premiat en els Jocs Florals de Girona, 1910

CATALANESCA
Fantasia per a banda sobre cants i balls populars catalans
BP.CA. Hi ha dos exemplars manuscrits
Set peces populars
Primer premi Jocs Florals de Reus, 1907

CÍÑETE Y VERÁS
Xotis.
En tenim coneixement per la versió discogràfica de Gramófono

CLAREDAT
Sardana / BP.CA

DANSA ORIENTAL
Per a banda / BP.CA
Hi ha dos exemplars manuscrits

EL SENYOR BENET
Cor humorístic a tres veus mixtes
BP.CA

ELS ESPIADIMONIS
Cor a quatre veus
MASMM.AMM
Lletra d'Apel·les Mestres

EL SEPTIMO LIGERO DE ARTILLERIA
Pasdoble per a banda
En tenim coneixement per la versió discogràfica de Gramófono

FIESTA CAMPESTRE
Poema musical. Obra pòstuma, 1944
BP.CA / BP.FB

FLORS D'ESTIU
Cor a veus soles sobre motius populars d'obres de J.A. Clavé.
MASMM. AMM

FRUIT D'AMOR
Per a banda i per a cobla
BP.CA
Música de J. Vicens (Xaxo) i instrumentació de Coll i Agulló
Manuscrit datat el juny de 1922

FUM, FUM, FUM
Sardana sobre la cançó popular del mateix nom
Versions per a una veu i piano, i per a banda
BP.CA / BP.FB / MASMM.AMM
Primer premi certamen d'Olot, 1913
Manuscrits datats i signats a Mataró, l'agost i setembre de 1913.

HIMNE A GIRONA
Per a quatre veus i solista
Premiada a un certamen de Girona
En tenim coneixement perquè Coll l'esmenta en el seu currículum (AMM, Expedient de Cultura C-0026-04).

HIMNE A SANT TOMÀS
Peça per a una veu i piano
Premiada a un certamen de València
En tenim coneixement perquè Coll l'esmenta en el seu currículum (AMM, Expedient de Cultura C-0026-04).

HIMNE A LA SENYERA
Per a cor a quatre veus d'home
MASMM.CA / MASMM.AMM
Lletra de Baldomer Barrios
Un manuscrit està datat al gener i l'altre a l'abril de 1905
Les particel·les són per a sis veus

INTERMEDI
Per a banda
BP.CA

JOVENÍVOLA
Himne cançó a tres veus iguals
MASMM.CA
Lletra de C. Aregall
Pertany a la col·lecció premiada en els Jocs Florals de La Bisbal, 1909

L'ESQUERPA
Cançó popular harmonitzada a sis veus
MASMM.AMM

LA CANÇÓ DEL BARBER
Humorística / BP.CA
Lletra de J. Roig

LES NINETES DE MATARÓ
Americana per a dues veus de tenor i una de baix
BP.CA
Partitura de 1894. Conté segell de la Societat coral Euterpense La Perla

LO CANT DEL PASTORET
Sardana per a banda / BP.CA
Música de J. Vicens (Xaxo) i arranjaments de Coll i Agulló
Manuscrit datat al maig 1922

LO SIGLE XIX
Vals humorístic / BP.CA
Lletra de D. Escarpenter

MOTET
Composició presentada a l'oposició per a la plaça de mestre de capella de Santa Maria de Mataró, 1910
En tenim coneixement només per l'article «El maestro Coll Agulló», *Mataró*, 25 març 1944, núm. 492

NAVIDAD
Canciones regionales navideñas para banda
BP.FB
Manuscrit datat a Mataró, desembre de 1941
Hi ha indicis per pensar que aquesta obra va ser impresa. Segons escriu Coll en el seu currículum de l'any 1929, va prologar aquesta obra Lluís Millet (AMM, Expedient de Cultura C-0026-04)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT
BP.CA
Manuscrit datat a 1930

PRIMAVERA
Cançó a quatre veus d'estil popular
MASMM.AMM
Lletra de Dolors Riera Batlle

TARDORAL o NATURA
Sardana. Versions per a cinc veus mixtes i per a banda
BP.CA / BP.FB / MASMM.AMM
Hi ha un total de quatre manuscrits, un dels quals datat a Mataró, 1940
Lletra de G. Hostench Torrent
Sardana presentada al concurs de Banyoles

VISCA CATALUNYA
Marxa catalana
BP.FB

VORA EL BRESSOL
BP.CA
Música de J. Casadevall i arranjaments de Coll i Agulló
Manuscrit datat l'abril de 1922

YRIS
Vals lent / BP.CA
Música de Salvador Dotras i instrumentació de Coll i Agulló
Signada l'octubre 1918

B) DISCOGRAFIA

CÍÑETE Y VERÁS
Xotis
Interpretació: Banda Municipal de Mataró, dirigida pel mateix Coll Agulló
Discogràfica: Gramófono S.A.E. Barcelona

ANTIGUA ILURO
Pasdoble per a banda
Interpretació: Banda Militar del Regiment Badajoz, dirigida per Julián Palanca
Discogràfica: Casa Pathé
Dedicat a l'Ajuntament de Mataró

EL SEPTIMO LIGERO DE ARTILLERIA
Pasdoble per a banda
Interpretació: Banda Militar del Regiment Badajoz, dirigida per Julián Palanca
Discogràfica: Gramófono S.A.E Barcelona
Dedicat al Regiment de guarnició de Mataró

C) PREMIS DE COMPOSICIÓ

CANÇONETA
Cor a cinc veus mixtes
Barcelona, 1898
Tercer accèssit

CATALANESCA
Fantasia per a banda sobre cants i balls populars catalans
Reus, 1907 / Primer premi

DE L'AVIOR
Aplec de tres cançons populars catalanes per a una veu i piano
Girona, 1908
Primer premi d'harmonitzacions

CANTS DEL POBLE
Aplec de tres cançons populars catalanes per a una veu i piano
Girona, 1908 / Primer accèssit d'harmonitzacions

CANÇONS POPULARS
Aplec de tres cançons populars catalanes per a una veu i piano
Girona, 1908
Segon accèssit d'harmonitzacions

LA LLAVOR
Cançó infantil a dues veus i piano
Girona, 1908
Primer premi de composició

ALBADA
Cançó infantil a dues veus i piano
Girona, 1908
Primer accèssit de composició

CANÇONS DE NOIS
Aplec de quatre cançons escolars a dues i tres veus i piano
La Bisbal, 1909
Primer premi dels Jocs Florals

HIMNE A GIRONA
Cor a sis veus mixtes
Girona, 1909 / Primer premi

PREGÀRIA A LA VERGE
Cor a l'unison i orgue o harmònium
Lleida, 1909
Primer accèssit del certamen musical de l'Acadèmia Mariana

CANT DELS JOVES
Cor a cinc veus mixtes
Girona, 1910
Primer premi de composició concedit per l'Orfeó Gironí

CAMPEROLA
Sardana llarga
Figueres, 1910
Primer premi composició de sardanes

FUM, FUM, FUM
Sardana sobre la coneguda cançó popular catalana
Olot, 1913

HIMNE A SANT TOMÀS
Peça per a una veu i piano
València

ECOS DE CATALUÑA – DE MI TIERRA
Glosa de la Suite simfònica per a gran orquestra
Vic, 1919

TARDORAL
Sardana a cinc veus mixtes
Banyoles

EL DESEMBRE CONGELAT
Harmonització per a cinc veus mixtes
Sarrià de Ter

Can Caralt, a la plaça Gran, cantonada al carrer de Santa Maria, en el moment de fer les obres del portal (c. 1960).

Fotografia Masachs. Col·lecció Ferrer i Clariana. MASMM. Arxiu d'Imatges.

La font de les Espenyes (c.1960). Fotografia Masachs.

Col·lecció Ferrer i Clariana. MASMM. Arxiu d'Imatges.

MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA
Centre d'Estudis Locals de Mataró

Col·labora:

Ajuntament de Mataró
Patronat Municipal de Cultura